

SIMION MEHEDINȚI (1868–1962) ÎNTR-UN MANUSCRIS INEDIT DIN 1934

Magdalena Stoicescu *

Prin naștere și copilărie savantul geograf Simion Mehedinți aparține unui mediu românesc bine definit care îi va influența și viața și opera.

„În fundul unui sat de munte, din părțile Vrancei” se naște „la anu unamie optu sute șazezeci și opt, luna octomvrie, ziua optsprezece” (înregistrat cu două zile mai târziu), la casa părinților săi, Neculai și Voica din Soveja, cel care avea să fie cunoscut mai târziu ca „savantul român Simion Mehedinți”.

Vrancea, regiune în care mai putem căuta elementul străvechi românesc, cu toate caracterele lui somatice și etnice, a dat 31 de academicieni, dintre care unii au condus Academia Română: Anghel Saligny, Dimitrie Ollănescu-Ascanio, Duiliu Zamfirescu, Gheorghe Balș, Gheorghe Nicolau.

Dintre academicienii vrânceni, 10 sunt de la sat, Simion Mehedinți fiind unul dintre ei.

Tânărul Mehedinți plecase din Vrancea „cu un suflet curat, o minte clară și un trup sănătos”, dar drumul lui nu a fost ușor, pentru că năzuia nu doar să-și găsească chemarea sufletească și să o urmeze, ci și să facă aceasta spre folosul neamului său”, rămânând strâns lipit cu inima și cu cugetul de „oamenii și lucrurile vetrei strămoșești”.

„Ego in Arcadia sum...”

„Natura, apropiind într-un scurt circuit multe cauze ascunse, dă la iveală pe neașteptate oameni, ale căror cugete și fapte răsună până departe în spațiu și în timp. Când și unde apar astfel de personalități creatoare, nimeni nu poate prevedea. Poate că «piatra din capul unghiului» va fi (vorba Scripturii) tocmai aceea pe care zidarii n-au băgat-o în seamă, căci nu din vechea și bogata țară a Faraonilor, nici din gloatele lui Xerxes a ieșit miracolul Antichității, ci din niște mărunte cetăți ale unei țări sărăcuțe și mici s-o măsoari cu cotul”¹.

Și chiar în inima acestei țări, nod geografic al celor trei mari provincii românești (Țara Românească, Moldova și Transilvania) se află o oază deosebită,

---

* Doctorandă, Universitatea din București.

¹ Simion Mehedinți. *Premise și concluzii la Terra. Amintiri și mărturisiri*, București: Imprimeria Națională, 1946, p. 49.

de „farmec” și de „singurătate”, Soveja. Sat de munteni în Moldova, apărut din bejania locuitorilor din satele Dragosloveni și Rucăreni, din Țara Bârsei și Muscel, în trei valuri succesive, după cum spun documentele și mărturiile bătrânilor: „între 1610–1620, la zidirea Mănăstirii Soveja (1645) și în primele decade ale secolului al XVIII-lea, pe vremea lui Mavrocordat”.

Aici, chiar în dreptul altarului Mănăstirii Soveja, în mormântul părinților săi din „satul cel veșnic” au fost reînhumate în 1993, potrivit dorinței testamentare, rămășițele pământești ale lui Simion Mehedinți, după un popas de 31 de ani în cimitirul Bellu din București. Pe piatra de mormânt este scris epitaful:

„*Pro patria vixit* – Pentru patrie a trăit

Veritatem dilexit – Adevărul a iubit

Terra scripsit – Terra a isvodit”.

„Biografia artistului începe – scria G. Călinescu – nu cu anul nașterii, ci cu anul morții. Cine nu trăiește post-mortem, crescând după aceea mereu, nu-i obiect de biografie”.

Fără talentul, râvna intelectuală și entuziasmul pe care le-a arătat în activitatea didactică, tânărul profesor Mehedinți n-ar fi ajuns niciodată Profesorul Mehedinți. Cel care și-a dorit să fie un simplu dascăl rural a ajuns unul din cei mai străluciți dascăli ai întregului neam românesc. Înainte de toate el s-a vrut profesor, la titlul de profesor a ținut mai mult decât la cel de academician.

Diversitatea domeniilor în care Simion Mehedinți reprezintă un punct de referință care nu mai poate fi ignorat sau minimalizat mărește responsabilitatea cercetătorului hotărât să-i dedice un studiu monografic. Opera și activitatea lui Simion Mehedinți sunt copleșitoare ca mărime, originalitate, interdisciplinaritate. Teza mea – *Simion Mehedinți între știință și literatură (Contribuții documentare)* se dorește o completare la analiza operei și activității savantului geograf și o revalorificare a personalității sale ca om de cultură, din perspectiva epocii în care a trăit și a lucrat, prin cercetarea biografiei și operei profesorului geograf, a fondurilor documentare și a manuscriselor de la Biblioteca Academiei Române și Arhivele Naționale, dintre care unele inedite, precum și a însemnărilor sale zilnice din cele trei *Caiete-jurnal* editate la Focșani până în 2016, cuprinzând perioada 1 aprilie 1906 – 31 decembrie 1953.

Memoria copilăriei e străvezie. Ea ne însoțește până la plecare.

Simion Mehedinți scria spre sfârșitul vieții că „dacă ar fi la alegerea mea să mai fiu, adică să mai iau încă o dată viața mea pe undeva, n-aș alege nici în panorama cea mai mare a pământului, Himalaya..., nici în giganticile temple ale Nilului..., nici pe Acropolea..., nici în Roma..., nici în alte țări cu mare faimă în lume; ci într-un singur loc pe pământ: între dealurile cu brazi ale Sovejei, în poiana cea mare din Punga, în valea de la Chilugeni, în pădurea din vârful Făcăului... Acolo, acolo și nicăieri aiurea n-aș vrea să-mi încep încă o dată viața...”²

² Simion Mehedinți, *apud*: Florica Albu, Iulian Albu, *Monografia comunei Soveja*, București, Editura Universal Dalsi, 2002, p. 292.

„Cine are copii mulți are înaintea sa veșnicia”, spunea Simion Mehedinți.

Simion a fost cel mai mic dintre cei 11 copii ai familiei Mehedințu, Neculai și Voica, născută Guriță, și unul dintre cei patru copii supraviețuitori, pentru că șapte muriseră de vărsat de mici. Era nepot de preoți – bunicul patern, Radu Mehedințu, mort de holeră la sfârșitul domniei lui Cuza-Vodă, învățase carte bisericească și cântările de la călugării mânăstirii, devenind preot în sat; Ion Mehedințu, fratele mai mare al tatălui era preot la Soveja, iar alți doi frați călugări la mânăstirea lui Matei Basarab; Neculai, fratele mai mare al lui Simion Mehedinți, era și el preot la Păuneștii Vrancei. Marina, sora de care era cel mai legat sufletește și pe care o numește *sfântă*, era preoteasă, căsătorită cu Ion Constantinescu, preot în Soveja. Munteancă puternică, rămasă de timpuriu văduvă cu cinci copii, ea i-a luat să îi crească și pe cei șapte copii ai fratelui Ion, preotul care a murit de tânăr. Tot ea l-a crescut pe micul Simion când a rămas orfan de mamă la 8 ani și l-a îngrijit mai târziu când acesta s-a întors acasă pentru a-și reface forțele în vremea pregătirii doctoratului.

Familia lui Simion Mehedinți nu era săracă, avea turme de oi la munte și moară pe apa Dragomirei.

Tatăl lui Simion Mehedinți, dascăl, „știa numai carte bisericească veche, iar mama lui nu știa nici să citească”³, dar vorbea românește curat, fără cuvinte străine *cum sunt multe prin cele cărți* și l-a învățat pe copil această limbă. În casă, micul Simion se desprinsese să citească din Ceaslov și aflase că cel care cunoaște această carte poate ajunge preot. Deși prin naștere și copilărie Simion Mehedinți aparține în întregime lumii satului de la munte, un mediu românesc specific care l-a șlefuit și l-a pregătit pentru viață, așa cum „omul, ca și o plantă, se simte mai bine și aduce roade numai într-un mediu care să fie al lui propriu: munteanul la munte, cel din șes la șes, basarabeanul în Basarabia, bihoreanul în Bihor”, el avea să rodească și în pământ străin.

În septembrie 1875, Simion Mehedinți începe școala primară la Soveja; cu un învățător fără pedagogie și dragoste de copii, primii ani sunt o *cumplită corvoadă* și *cea dintâi pacoste pe capul copilului*, dar atunci a încolțit poate în mintea sa ideea că ar putea să existe și o altfel de școală și altfel de educatori.

Potrivit datelor înscrise în manuscrisul lui Marin Popescu-Spineni⁴ de la Academie, după ce a terminat primele două clase primare la Soveja, Simion Mehedinți a continuat să învețe încă două la școala din Vidra, unde se adunau copiii frunțașilor din satele Vrancei, din Tulnici, Năruja, Nereju, Spulber și Odobești. Școala avea patru clase și patru învățători.

Vidra, *Poarta Vrancei*, nu a însemnat doar o altă școală pentru elev, ci și descoperirea altor locuri și a altor oameni, pe care i-a observat cu curiozitate și interes, comparându-i cu cei de-acasă și lărgindu-și mereu albumul afectiv.

³ Simion Mehedinți, *La ceas de taină. Discursuri. Conferințe*, vol. II, Focșani: Editura Terra, 2001, p. 346.

⁴ Marin Popescu-Spineni BAR, Mss, A 3783, *Simion Mehedinți*, Piatra Neamț, 1994, p. 69.

După școlile de la sat au urmat școlile de la oraș, cu unii profesori care *au dibuit* și prețuit dragostea de carte a tânărului Mehedinți și puterea lui de muncă. Ei l-au orientat spre studiul materiilor pe care le predau, istorie, matematică, latină și spre care tânărul dovedea înclinație.

Simion Mehedinți avea să descopere la maturitate ce probă dificilă are de trecut profesorul care trebuie să îndrume un elev bun la toate materiile spre o anumită cale, care este numai a lui.

Schimbarea frecventă a școlilor l-a ajutat să se maturizeze mai repede și să se deprindă să-i cunoască mai bine pe oameni, ceea ce avea să îl ajute în viață în nenumăratele sale îndatoriri sociale.

De pe fiecare treaptă a pregătirii sale Simion Mehedinți a păstrat amintirea întâlnirii cu oameni de la care a ales, cu discernământ, învățături folositoare pentru devenirea sa, neuitând să le fie recunoscător tuturor celor care i-au dăruit ceva din timpul, experiența și talentul lor de modelatori de caractere.

Simion Mehedinți a revenit de mai multe ori asupra începuturilor sale de școlar, elev, seminarist, licean, student, doctorand, tânăr profesor specialist în geografie, în *Premise și concluzii la Terra*, în manuscrise, în unele cărți, chiar de specialitate, pentru a sublinia și greutățile fiecărei etape în parte și cum au fost ele depășite, cu optimismul, stăruința și pasiunea pentru munca sa, ca daruri personale puse în slujba împlinirii misiunii care i s-a încredințat.

Am descoperit la Biblioteca Academiei Române un manuscris inedit de 74 de pagini din 1934 care îi aparține lui Simion Mehedinți. În prima parte, numită *Seminarul* și având 39 de pagini, profesorul își depăna amintirile din anii de seminar de la Roman. A doua parte a manuscrisului are 35 de pagini, unele dintre ele continuate și pe verso și două capitole: *Despărțirea de sat și seminar*, și *Epilog și prolog*.

Manuscrisul, destul de greu descifrabil, este scris de Simion Mehedinți într-o stare de spirit diferită de cea pe care i-am cunoscut-o din alte scrieri unde ordinea e aproape perfectă și literele stau cuminiți la locul lor, fiind lesne de recunoscut. Semnele diacritice sunt puține în text, regionalismele și o anume nealegere a mărturisirii amintirilor, așa cum s-au alcătuit în minte și în inimă, o sinceritate totală, necăutată, și-au pus amprenta afectivă pe această scriere, parcă Mehedinți și-ar fi scris sieși. Darul evocării însuflețite și sugestive îi transformă însă amintirile într-o scriere literară.

Seminarul de la Roman

Mehedinți se întoarce pe firul timpului, aproape de începuturi. Informează, explică, repetă, ca orice profesor bun.

În 1941 scriitorul avea să dezvolte ideile din acest manuscris cu privire la importanța religiei neamului nostru în viața sa, cu precădere la sat, într-o lucrare de maturitate științifică purtând titlul *Creștinismul românesc* și considerată *un adaos la caracterizarea etnografică a poporului român*.

În unele familii țărănești, precum cea a lui Mehedinți, preoția era o moștenire din tată în fiu.

La țară, preotul se numea *popa* – „vechiul slujitor al jertfelor păgâne, a fost pentru strămoșii noștri în biserica lor pădureață – lipsită de ierarhie – persoana cea mai însemnată în treburile cultului”. Din secol în secol, el era „împlinitorul riturilor care fac pentru mulțime partea cea mai puternică a religiei”. Erau apoi „călugării mănăstirilor, schimnici și pusnici, un fel de reprezentanți mai înalți ai spiritualității. Viața lor de singurătate le da o aureolă de sfințenie cu atât mai eficientă în latura socială cu cât corespundea unei aureole vechi tradiții. Bătrânul Zamolxe își isprăvisese viața într-o peșteră, iar pădurile Daciei cunoscuseră de sute și sute de ani pe capnobați... un fel de mucenici de voe, trăind din legume și miere – vegetarieni – respectați de tot poporul ca un fel de noblețe spirituală. [...] Comănacul călugărilor noștri e poate restul concret al vieții religioase, care făcuse din părinții noștri un fel de creștini înainte de creștinism”, scrie Simion Mehedinți.

După ivirea creștinismului, „o parte din preoții cu aplecări spirituale mai înalte își căpăta îndrumarea bisericească din mănăstiri, stând ca tinerii *sub ascultare*, spre a învăța carte bisericească și toate ale slujbei. Tot pe calea aceasta de pregătire în atmosfera bisericească se pregăteau și se recrutau căpeteniile bisericii: episcopii și mitropoliții”. Mehedinți dă ca exemplu semnificativ pe Grigorie Dascălul⁵ care „din ierodiacon la Căldărușani ajunge de-a dreptul mitropolit”.

Simion Mehedinți arată în manuscris ce însemna preoția în satul copilăriei lui și cum puteai ajunge preot.

„Încă de pe timpul fraților mei mai mari, se isprăvisese cu preoții care știau *Tatăl nostru*, câteva rugăciuni și cântările slujbei bisericești. Eșise rânduiala să se învețe carte mai multă departe de sat. La Huși, spre Prut, unde ajungeau unii dintre ai noștri cu oile, adică tocmai la marginea cealaltă a țării. Pentru noi, care nu eșisem din sat se părea departe – departe, ca la marginea pământului. Sau la târgul Romanului. Unde? Departe – departe pe apa Siretului în sus, cale de mai multe zile și nopți, călare sau pe jos, că pe atunci nu erau trenuri, iar de mers în carele mari ale Sovejenilor earăși nu era chip”⁶.

⁵ Sfântul Ierarh Grigorie Dascălul (1765–1834) s-a născut la București și a fost elev al Mănăstirii Sfântul Sava care a devenit mai târziu Colegiul Sfântul Sava. A intrat în monahism la Mănăstirea Neamț, sub îndrumarea duhovnicească a Sfântului Paisie Velicicovski; în scurt timp a fost hirotonit ierodiacon și a început să traducă din limba greacă scrierile Sfinților Părinți. În 1923, în timp ce era în ascultare la Mănăstirea Căldărușani, a fost chemat la București la insistențele domnitorului Grigorie Dimitrie Ghica, să primească numirea de mitropolit al Țării Românești. Cel mai de seamă întâistătător din secolul al XIX-lea al Mitropoliei Țării Românești a fost supranumit Dascălul datorită înțelepciunii și râvnei pentru luminarea poporului prin traducerea și tipărirea de cărți, darea de ajutoare elevilor și îndrumarea profesorilor. A fost ctitorul seminariilor din Țara Românească și efor al tuturor școlilor din țară. Între 1829 și 1833 a fost exilat de administrația rusă din Principatele Române, în Basarabia și la Buzău. A fost canonizat de Biserica Ortodoxă Română pe 21 mai 2006, cu zi de prăznuire 22 iunie. Sfintele sale moaște se află la Mănăstirea Căldărușani de lângă București.

⁶ Simion Mehedinți BAR, Mss, A 380, p. 1.

Simion Mehedinți a moștenit talentul de povestitor chiar de la tatăl său: „N-am făcut niciodată acest drum [...]. Dar l-am auzit de atâtea ori din gura tatei, care povestea întâmplările aceluia drum greu, încât îmi pare că l-am făcut și eu. De câte ori punea piciorul în scară, făcea cruce și tata și cei ce rămâneau acasă.

Câte întâmplări nu-s la drum: ape mari, oameni răi, Doamne ferește, mai ales când se simte după port că omul e din alte locuri, iar desagiile de pe cal arată că nu umblă la drum fără socoteală, ci ducând ceva cuiva”⁷.

În lumea satului vrâncean din acea vreme, preoția nu era doar „lucru greu”, ci și primejdios. Imaginea seminaristului „care se prăpădise săracu de multă învățătură” și căruia părinții îi pusese „pe piept o carte cu scoarțe roșii, să-l însoțească în mormânt” era încă vie și la maturitate în memoria afectivă a scriitorului care putea să dea mărturie despre cum „cartea ucide pe om”. Mai aflase copilul că te poți sminti de „cartea cea multă” cum i se întâmplase unui notar, „scriind-scriind mereu la primărie”⁸.

Cu un asemenea „termen de judecată” și cu grozăviile pe care le aflase școlarul de la frații mai mari despre „bătaia cu nuele” și „ruperea pieptului pe bancă”, pricină de revendicare a unei zestre mari în caz de însurătoare, plecarea la „învățătura de carte pentru preoție nu era deloc ademenitoare”.

Dar pentru copilul cel plin de nădejde, lucrurile puteau fi văzute și în partea lor mai plăcută: drumul la vale, pe Sușița, însemna întâi de toate drumul la via din Văleni, unde fusese o dată înainte de a fi dat la școală: „Erau niște copăcei mărunți ca o pădure pitică, dar cu foi late sub care spânzurau struguri negri”⁹. La vârsta aceea, își amintește cu nostalgie scriitorul, „nici raiul lui St. Petru nu m-ar fi ademenit să privesc în altă parte”. Astfel, plecarea la seminar ar fi însemnat și apropierea de podgorie, „țara strugurilor și a pepenilor, cele două minuni ale naturii pentru cei născuți în satele de la munte”¹⁰.

Din primii bani pe care îi dăduse tatăl său, își cumpărase „un pepenaș de un gologan” și pentru acea „rea întrebuintare” primise de la părintele său „o muștrare care l-a rușinat mult”, fiindcă mai era de față și un alt tovarăș de drum din Soveja¹¹.

La 11 ani, în vara anului 1880, adus de tatăl său la Seminarul din Roman, împreună cu un plocon despre obligativitatea căruia aflaseră de la băieții care isprăviseră „cu cinste” seminarul, copilul Simion pare atât de pierdut printre ceilalți, încât părintele director, „un preot înalt cu barba sură”, s-a mirat: „Dascăle, nu-i prea mic băiatul...”, iar răspunsul a venit fără șovăială, din înțeleaptă experiență țărănească:

„Cinstite părinte, păpușoiul cu cât îl prășești mai devreme, cu atât îi merge mai bine”¹².

---

⁷ *Ibidem*, p. 2.

⁸ *Ibidem*, p. 3.

⁹ *Ibidem*, p. 2.

¹⁰ *Ibidem*, p. 3.

¹¹ *Ibidem*,

¹² *Ibidem*, p. 2.

Școlarul, uluit de mulțimea noutăților care îi ieșiseră în cale, avea să înțeleagă mai târziu că schimbul de replici dintre tatăl său și părintele director Mateaș nu ascundea „cine știe ce preocupare pedagogică” și că intrarea la seminar era ca „un fel de înrolare la o nouă cazarmă, unde însă omul venea de voie, nu de silă, ca la școala din sat sau la militarie”¹³.

„În fiecare toamnă, sute și sute de copii băetani, unii mai răsăriți, alții mai crudicei, se adunau din toate județele Moldovei ori la Huși ori la Roman, unde le venea mai la îndemână, fiind în mijlocul Moldovei”. În lumea aceea pestriță din curtea seminarului care semăna cu „un fel de iarmaroc”, cu mulțimea celor adunați, copilul descoperea însă că, deși deosebiți de vorbă și port”, toți erau preocupați de aceleași lucruri: „din ce parte a țării sunt, cum au fost bucatele în partea locului și de alde aste”¹⁴.

Cât despre învățătură, copilul era liniștit și plin de nădejde cum avea să fie toată viața, pentru că îi văzuse pe frații mai mari venind cu teancuri de cărți date ca premii, pe care le puteau „dovedi cu mintea”, și căroră tatăl, „venind de la hirotonie găsea de cuviință să le sărute mâna pentru a le cinsti darul”. Gândul îi spunea că, după patru ani de Seminar, ar fi putut și el izbuti acolo „unde izbutiseră frații mai mari care ajunseseră preoți”. În casă văzuse cum tatăl cinstește credința, și când unul dintre frați primise drept premiu o Sfântă Evanghelie, dascălul Neculai Mehedinți „o sărutase făcându-și cruce și hotărâse să o lege în piele”¹⁵.

La *intrare*, cum era numită atunci admiterea, cerința de bază era „glasul”, „dar fără glas, bun sau rău, nu era nimeni”. Apoi, „programa aproape întregă, laică”, afară de Catedra de religie, „manualele o jale”, iar „profesorii, niște laici cu câteva clase de seminar”. Ochiul profesorului Mehedinți este aspru: deși prestigiul științific al îndrumătorilor de la seminar era mare față de învățământul rural, în afara vergilor pe care le primeau în școala de la țară, doar caligrafia sau „știința despre desen” în care „fiecare era tobă de carte”, îi deosebea de aceia. Seminarul pe care l-a urmat Simion Mehedinți făcea parte, după părerea lui, din acele „pepinieri de clerici”¹⁶ care se dăruiau apoi satelor pentru a le îndruma la un nivel superior. Și totuși, Mehedinți deplângea în 1934 faptul că seminariile fuseseră create ca „niște școli de instrucție aproape laică”¹⁷.

Fără explicații în clasă și cu profesori a căror știință li se părea neaccesibilă seminariștilor, pregătirea lor intelectuală rămăsese „imperfectă, măsurându-se doar pe gradele puținței de memorizare”¹⁸.

În primul an, copilul se gândea că școala va fi ca „o opintire la jug”, dar și că „nu toți se prăpădesc luptând”, ceea ce s-a și întâmplat. Spre sfârșitul carierei, în 1934,

¹³ *Ibidem*, p. 3.

¹⁴ *Ibidem*, p. 4.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Ibidem*, p. 24.

¹⁷ *Ibidem*, p. 25.

¹⁸ *Ibidem*.

profesor împlinit și autor de manuale, Mehedinți putea să afirme: „Cine va fi chibzuit programele pentru seminarii, nu știu. Dar amintirea lor merită să fie perpetuată, ca un document de experimentare *in anima vili* și un model de nechibzuință”¹⁹.

Poate de atunci a licărit dorința de a scrie manuale, și nu oricum, ci temeinic și exemplar, cum a fost tot lucrul de o viață al lui Simion Mehedinți. Depănându-și amintirile, profesorul re trăiește și mâhnirea școlarului care nu înțelegea ce trebuia să învețe, ajungând „să biruie” „cu toceala” pagini întregi, precum acelea din manualul voluminos de *Fisică* de P. Poni, primit de seminariști în clasa I și al cărui început era „metafizică: atomi, nepenetrabilitate, imponderabil”.

Manualele de botanică și zoologie nu aveau figuri – ceea ce ar fi fost o încântare pentru copiii de la țară „deprinși cu buruienile și atâtea vietăți ale pământului”, iar la „arimetică” și geometrie, fără explicații practice, „i se părea că se suie pe perete fără scară”²⁰.

Limba latină era „alt prilej de dondăneală”. „Bieții copii de plugari se luptau mai întâi cu declinările, dintre care doar cea dintâi mergea pentru cei mai mulți”, apoi cu conjugările, ca după un an să traducă poezii, iar în anul al treilea „boierul roman Salustiu”, apoi Catilina, dar toate erau „străine de mintea lor ca și limba turcească și alt grai de la marginea pământului”. Ba mai mult, li se părea că „ispășesc păcate mari și grele” tot „spărgându-și capul” cu „dondăneala gramaticală, traducere și poezii latine învățate pe de rost”²¹.

Unii colegi de-ai săi, „pentru fudulia de a ști”, se apucaseră să învețe dicționarul. „Și asta era semn de știință deosebită”, să răspunzi la întrebarea: „cum se zice pe latinește muscă? cum se zice arici?” Erau însă și „ceasuri bune”, cele de la orele de istorie, dar nu cele despre „eghipteni, babyloneni”, ci despre români.

Pentru istoria Românilor – Mehedinți scrie cuvântul cu majuscule –, „urechile au început să asculte de bună voce”.

Profesorul de istorie, căruia în *Premise și concluzii la Terra* savantul avea să-i dea numele, Grăjdeanu, fusese „chihaipe peste păduri”.

Deși nu știau ce înseamnă acest cuvânt, copiii îl așteptau cu nerăbdare pentru că la „ora de istorie se explica”. Mai mult, aveau și „caiet de notițe”, în care însemnau tot ce nu era în carte. Deși „fără carte”, profesorul citise cronicile țării și le povestea copiilor „o sumedenie de întâmplări din trecut”, ca la o șezătoare, făcându-le vii băcăliile și suferințele domnitorilor. La istorie – materie pe care a iubit-o toată viața – Mehedinți se alesese cu multe mărunțișuri de mică însemnătate, dar cu „Ștefan și Mihai vii înaintea ochilor” și cu idei despre „o lume mai veche, când Moldova însemna mare lucru și se putea amesteca și peste hotare”.

Geografia nu era trecută în programă și în toți cei patru ani de seminar, elevii nu văzuseră niciodată o hartă pe perete. N-ar fi știut nimeni să spună unde sunt

¹⁹ *Ibidem*, p. 4.

²⁰ *Ibidem*, p. 5.

²¹ *Ibidem*, p. 6.

târgurile despre care auzeau și nici dacă, de exemplu, sunt mai multe cu numele de Câmpulung.

Marea nemulțumire a lui Mehedinți față de anii din Seminar rămâne însă lipsa educării sentimentului religios, a evlaviei față de rostirea rugăciunii „care este esența sau mai degrabă quintesența religiei”. Cei slabi de memorie se temeau să nu fie „prinși” cu rugăciunea neștiută și deci pedepsiți, după cum și „mărturisirea”, cum se numește în Moldova spovedania, o dată pe an, în postul mare”, nu era ceea ce trebuia să fie, „un act de conștiință”²².

Exista însă o latură favorabilă a acestei educații formale: „regiunile metafizice rămâneau cu totul neexplorate – „terra incognita”²³, dar „pentru puțini, foarte puțini, se ivea o ușoară infiltrație de neliniște”.

Unul dintre acești foarte puțini a fost chiar el, tânărul în formare Simion Mehedinți, după ce a citit „grozăviile” *Vechiului Testament* și a realizat nepotrivirea cu *Noul Testament*. În al doilea, noțiunile de istorie bisericească „veneau tangente la craniile ruralilor de 12–14 ani cum trec nucile svârlite într-un perete neted”²⁴. Partea legată de menirea bisericească lipsea, totuși „*Vechiul și Noul Testament*, cu micile povestiri cu pilde era partea cea mai ușor de memorat”. Când un negustor le adusese de vânzare „biblii la numai 1 leu și 50 prețul”, copilul Simion Mehedinți a avut „prilej de excursie liberă în domeniul creștinismului și iudaismului”. Auzise în biserică pildele Evangheliei, le învățase apoi din carte, dar nu aveau „niciun relief pentru judecata copilului nedepins cu analiza”. Poate aici a luat naștere în nuce viitorul manual de religie, din *Pilde și parabole din Evanghelie*.

„*Vechiul Testament* era altceva. Istoriile lui pline de întâmplări ciudate erau un fel de continuare a unei cărți de basme, pe care o pierdusem, ascunzând-o într-o clăie de fân, fără să mă gândesc că fânul se așeza și nu vom mai nimeri locul la același nivel”.

Copil de la țară, cu minte neîntinată, micul Simion afla în *Vechiul Testament* „o sumă de lucruri neașteptate” care-l „țineau în mare tulburare, și despre care nu putea să întrebe pe nimeni”. Și totuși, profesorul de morală accepta să fie întrebat. Dar și el era în mare încurcătură la unele întrebări ale elevului său cu mintea ageră.

De aceea, pregătirea pentru preoție pe care le-o dăduse răsfoirea Bibliei nu a avut roade pentru el. Mai mult, „păcatele și cruzimile înșirate în *Vechiul Testament* au fost o umbră grea peste suflet, ca senzația de răceală pe care o are cel ce atinge din nebăgare de seamă pielea unei reptile ascunse în iarbă”²⁵.

După ani de zile, profesorului Mehedinți i se părea încă „una din enigmele cele mai grele”, faptul că alte neamuri „pun *Vechiul Testament* în mâna tineretului” și îl consideră o carte de îndrumare pentru educarea poporului. Totuși, istoria și citirea liberă din *Biblie* i-au adăugat ceva peste școala din sat, ca pregătire intelectuală.

²² *Ibidem*, p. 26.

²³ *Ibidem*, p. 27.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *Ibidem*, p. 8.

Colegii seminariști „se trezeau cu noaptea în cap, să pritocească (ascultându-se unii pe alții) sau bătătorind fiecare potecuță din curtea seminarului și dondăind din zori până în amurg paginile învățate *ca pe apă*... care ca pe apă s-au și dus din minte”²⁶.

Cu o anume ironie amară profesorul observa că „pentru cei care nu erau *grei de cap* a rămas ușurința de memorizare, care ar fi meritat o întrebuintare mai bună”.

De la lumânările de seu rău mirositoare s-a trecut la lampa cu gaz, iar Simion Mehedinți deplângea ochii slăbiți sau pierduți ai copiilor „ai căror părinți din neam în neam avuseseră ochi ageri să țintească la sute de pași, unde licărea noaptea ochiul lupului”²⁷.

Seara, în internatul seminarului, își repetau lecțiile, ceea ce se numea „meditație”, cuvânt pe care nu îl înțelegeau însă, „cântând-urând” fiecare ce-i trebuia ca pregătire pentru a doua zi. Clădirea fusese la început prăvălie și avea gratii, iar cei care treceau pe drum și-i auzeau „aveau tot dreptul să-și închipuie că în clădirea aceea nu trăiesc oameni sănătoși”.

Cine a locuit într-un internat poate va înțelege mai bine situația.

Printre colegii lui Simion Mehedinți erau însă mai mulți cei care locuiau la gazde, pentru doi lei chiria și își aduceau de acasă fasole, mălai și ce le mai trebuia pentru hrană, scăpând de pâinea uscată a internatului și de „mâncarea de gloată”²⁸.

Când isprăveau învățătura, seminariștii „tocmeau la un tinichigiu un fel de sul de tinichea” în care să păstreze prețiosul odor care era atestatul. Dar până atunci, se supuneau programului riguros al școlii. Săptămânal, fiecare seminarist trebuia să vină la biserică la utrenie, chiar când intra dascălul în biserică. Nimeni nu avea ceas – „ceasul de brâu însemna un fel de fudulie și semn de boerie” – și vara, iarna, copiii „slăbuț îmbrăcați”, intrau pe ploi, pe ger, pe întuneric, în biserică din cimitir unde preotul nu sosise încă, iar dascălul era sus în clopotniță; aprindeau lumânarea, apoi începeau „a citi pavecernița”.

Cei din internat ajungeau mai repede, cei externi, „greșind timpul”, așteptau uneori îndelung pe lângă zidurile bisericii.

Schimbarea directorului seminarului a adus unele „înnoiri”, „unele de laudă ca lampa cu gaz”, altele, mai puțin nimerite.

Un pedagog zelos care fusese și la război – ales de director dintre cei din clasa a IV-a, căci venise să-și împlinescă anii de școală pentru a ajunge preot – le-a îngreunat mai mult viața: de la comenzi obișnuite în viața militară la marș, până la palme și pumni, sub comanda lui seminariștii mai căpătaseră niște amintiri „de neuitat”. La masă era obiceiul citirii cu rândul, din aceeași carte – „un fel de meditație religioasă despre multe de toate”, iar dacă pedagogul ar fi întrebat pe cineva care a fost ultimul cuvânt al cititorului și nu l-ar fi știut, rămânea fără mâncare.

²⁶ *Ibidem*, p. 9.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Ibidem*, p. 10.

Purtarea lui parcă era molipsitoare pentru cei răspunzători de educația școlărilor, astfel încât, „ca un trăsnet din senin”, în postul mare, în mijlocul bisericii, un copil „cu minte” (grafie preferată de Mehedinți), „matur la judecată ca un bătrân și cetitor de cărți, alături de ale clasei” și a cărui privire „avea ca un reflex de ironie”, se clătinase sub palma directorului pentru că nu cântase cum trebuie, „fiindcă n-avea glas și poate nici ureche pentru muzică”. Copilul era însă vinovat în ochii direcției că ar fi citit dintr-o gazetă de la Iași a lui Nădejde, „lucru nelegiuit, dar despre care noi habar n-aveam, ca unul care aude un șgomot nelămurit în dosul unui gard, iar ce-o fi și cine face larma nici pe departe nu bănuiește”²⁹.

Anii de la Seminarul din Roman nu au fost ușori, copilul orfan, în formare, căuta modele și puncte de sprijin și nu le găsea în alcătuirea rigidă a acelei școli. Din fericire, apăreau în calea lui oameni precum episcopul Melchisedec³⁰ și momente înălțătoare pentru sufletul său curat, precum cele de la slujbele din biserica episcopiei Romanului, unde mergeau seminariștii sâmbătă seara pentru priveghere și utrenie, ca la mânăstire.

„Așadar, după masa de seară, pe la ceasurile 8, seminariștii străbăteau tot orașul, să ajungă la Episcopie. Mersul acesta pe întuneric (târgul era luminat cu câteva lămpi de gaz) aducea puțin cu deniile. Slujba era apoi plină de solemnitate”. Episcopul și cărturarul academician Melchisedec era prezent în strană și asculta ca și ceilalți slujba, iar copilul îl vedea în timpul acesta „prefirându-și încet mătăniile”. Apoi, „în mijlocul tăcerii de mormânt, glasul arhimandritului de scaun Ieronim, fratele lui Melchisedec, înșirând fără grabă și cu intonare cuvintele psalmilor, era o priveliște care atingea și gândul și inima. Mai ales inima. Comparația atât de simplă a psalmistului între zilele omului, care se trec ca iarba și ca florile câmpului era accesibilă și minții noastre puțin meditative. Un fior de cucernicie ne învăluia ca și întunericul bolții sub care răsunau cuvintele potolite și tânguioase ale Arhimandritului, care fiind spuse nu din carte, ci pe de rost sunau ca un fel de mărturisire personală a unuia pentru toți”.

Acolo, în biserica lui Alexandru cel Bun, ascultând glasul episcopului Melchisedec „omenesc ca vorba unui bătrân cu minte, către toți cei de față”,

²⁹ *Ibidem*, p. 12.

³⁰ Melchisedec Ștefănescu (15 feb. 1823, Gârcina, jud. Neamț–16 mai 1892, Roman, Neamț). „magistru în teologie și litere” al Academiei duhovnicești din Kiev (1848–1851), profesor la Seminarul de la Socola–Iași, cel dintâi seminar teologic din țara noastră, rector al Seminarului de la Huși pe care îl reorganizează, ierarh cărturar, autor de manuale, dar și de cărți de teologie și istorie, ministru al Cultelor în 1860, unul dintre istoricii de seamă ai vremii sale, hirotonit arhiereu cu titlul „Tripoleos” în 1862, locțiitor în 1864, apoi episcop eparhial al noii eparhii a Dunării de Jos cu reședința la Ismail (1865–1879), episcop al Romanului din 22 feb. 1879 până la moarte, titular al Academiei Române din 1870. În 1885 a întocmit Actul Sinodal prin care se recunoaște autocefalia Bisericii Ortodoxe Române. Prin testament creează o fundație din care să se acorde burse de studiu la Academia duhovnicească din Kiev și donează Academiei Române biblioteca și colecția sa numismatică. Așa cum în timpul vieții a arătat grijă pentru orfani, văduve, bolnavi și săraci, a dorit ca, după moartea sa, să se construiască din donația lăsată, o grădiniță cu întreținere gratuită pentru copiii orfani și o școală pentru cântăreții bisericești.

împreună cu mișcarea lumânărilor cu care binecuvânta și toată slujba „plină de strălucire” umpleau sufletul copilului de sentimentul religios care se sprijinea și „pe un început de simțire estetică”. În cântările de „reală măreție” din biserică a găsit micul Simion deprinderea, câștigată pentru toată viața, de a judeca muzica religioasă, dar și pe cea profană. Corul ce cânta în cafasal adăugat de Melchisedec sub arcada întâi a episcopiei, ca sunetul să vină de sus, era condus la vremea aceea de un ucenic al vestitului Gavriil Musicescu, cel care fusese trimis la studii muzicale la Kiev chiar de episcop. Repetițiile de sâmbătă seara erau o bucurie pentru seminarist care mai și afla câte un cuvânt nou, cum era *conțert*, cuvânt ce ieșise din gura episcopului și suna „posnaș de tot” pentru urechile copiilor. Impresiile adunate în acele momente „se ridicau mult peste planul vieții de toate zilele”. Într-un colț al sufletului se mai strângeau și niște simțiri noi, pe care le aduseseră vocile fetelor de la pensionul vecin, cărora le îngăduise episcopul să se alătore, pentru *soprano* și *alto*. Deși aflase multe despre slujba bisericii, Simion Mehedinți ar fi vrut să afle și mai multe despre menirea preotului creștin. Mai târziu, avea să scrie în amintirile sale despre episcopul Melchisedec că acesta cunoștea starea școlilor din Moldova și, „ca sfetnic al lui Vodă Cuza, privise lucrurile din locul cel mai înalt și astfel, știa unde să le caute rostul. Cea dintâi schimbare a fost deci să adune pe seminariștii săi într-un singur adăpost. [...] Nu se poate închipui pregătirea unui viitor preot decât într-o instituție în care să domnească ordine și o statornică îndrumare sufletească. Asta presupune: copii aleși (tot unul și unul; nu din orice familie de neisprăviți și fără de lege); crescuți apoi acei copii sub privegherea unor profesori aleși pe sprânceană (tot unul și unul); și mai ales al unui director care să fie un urmaș al sfinților, dacă nu al Celui Care zisese: Lăsați copiii să vină la Mine”³¹.

Dar cea mai mare nemulțumire rămâne, în retrospectiva profesorului Mehedinți, pregătirea „săracă până la mizerie” și cât se poate de nepotrivită în latura educației.

„Cel dintâi lucru pe care îl deprindeau copiii sătenilor adunați la seminarul-cazarmă era disprețul pentru sat, începând cu disprețuirea portului țărănesc”³².

Profesorul nu putea uita nici la bătrânețe ce impresie făcuse asupra lui schimbarea „portului” celor mari. „Culmea eleganței erau însă galoșii. Fiind lucii și fiind purtați de profesori (nu de lumea de rând) galoșii erau semnul deplinei asimilări cu orașul”. Lăsând cămașa țărănească și având galoși ca târgoveții, pe care îi purtau și când era cald și praf pe drum, ori mergeau duminica în vreo casă cu fete de măritat, metamorfoza seminariștilor din târgul Romanului a fost înțeleasă doar mai târziu de etnograful Simion Mehedinți când a aflat că „negrii poartă frac peste pielea goală și pun clac (joben), când tălpile calcă liber noroiul”³³.

O altă „descoperire” a fost pentru copil populația pestriță a Romanului, cu alte nații și obiceiurile lor care îl făceau iar să ridice „într-un fel de aureolă viața satului pe care îl părăsise”.

³¹ S. Mehedinți, *Episcopul Melchisedec. Amintiri*, Tipografia Sfintei Mănăstiri Cernica, p. 7–9.

³² Idem. BAR, Mss, A 380, p. 12.

³³ *Ibidem*, p. 13.

Chiar și o nuntă românească era diferită la târg de cea văzută în sat. Intrând în biserica de lângă clădirea Seminarului, a văzut „un lucru nebănuit și neînchipuit”: „mireasa aproape goală, [nota mea: avea brațele goale] intrând așa în mijlocul lunei din biserică. Arătarea aceea fără rușine a fost ca o despicătură în viața copilului ieșit din mijlocul satului, unde se aud vorbe triviale destule, dar la care nimeni nu se gândește când le pronunță, pe când în faptă e un simț de rușine și bunăcuviință în adevăr superior. Cămașa lungă care acoperă corpul bărbaților, încinsă numai la mijloc, precum cămașa femeilor, închisă și la gât și fotele lungi până la glesnă...”³⁴.

Seminaristul Simion Mehedinți avea să-și păstreze până la sfârșitul vieții această pudoare, „ca o spaimă față de un lucru nelegiuit”³⁵. Ochiul omenesc, scrie Mehedinți, „se deprinde cu multe ciudățenii”, iar „relativitatea obiceiurilor se impune cu adăugarea experienței”³⁶.

Tot la seminar a mai învățat Simion Mehedinți să fie „stăpân pe un timp al său. În vacanțele de Crăciun și de Paști, când rămânea (autorul scria despre sine la persoana a treia) la internat, pentru că și drumul era «o mare greutate» pentru tatăl său și nici mama lui nu mai trăia, se realizase un fel de promovare la o treaptă de maturitate pe care o aprecia pentru întâia oară”³⁷.

La lecturile din *Vechiul Testament*, „cu toate părțile lor de senzație” se adăugaseră „deprinderi de muncă personală: ceva desen linear, deprinderea de stenografie, transcrierea notițelor la istorie, fabricarea de multe caiete de analiză la limba latină, pentru colegi. Dispoziția aceasta, legată de oarecare rezerve față de mulțime, s-a menținut și mai târziu și s-a dovedit rodnică în câteva direcții”³⁸.

„Privind îndărăt peste toți anii vieții”, Simion Mehedinți crede cu tărie în 1934 că „pentru orientarea educației, de cea mai mare însemnătate e surprinderea câtorva înclinări caracteristice ale fiecărui copil”³⁹.

Cu experiența sa, profesorul nu se mai îndoia acum de faptul că „în latura instrucției, meșteșugul profesorului are o mare însemnătate: dovadă că profesorul bun duce cu el toată clasa, chiar și pe cei care n-au destulă înlesnire la anume studii. În ceea ce privește educația, de asemenea, un profesor fin la suflet poate deștepta în inima copilului multe vibrații durabile”⁴⁰.

Punând o întrebare mai aparte pentru nivelul vârstei sale dascălului de morală Gheorghiu-Pioneanu – „cum se potrivește osândirea vrăjitoarelor cu fapta lui Saul care a trezit din morți pe Samuel” –, copilul Simion Mehedinți nu a primit un răspuns, ci o privire, atât de expresivă însă, încât a „putut face abstracție de tot

³⁴ *Ibidem*, p. 18.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ *Ibidem*, p. 19.

³⁷ *Ibidem*, p. 14.

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ *Ibidem*.

⁴⁰ *Ibidem*.

cuprinsul vorbelor din răspunsul lui” și s-a mulțumit cu ea, simțind că „blând, serios și inteligent, bunul dascăl ridică imediat la un nivel de maturitate pe băetanul care începuse să stea de vorbă cu el, făcând socoteli pe cont propriu”⁴¹.

Concluzia profesorului Mehedinți este că „profesorii sunt numai ocazii (bune sau rele) pentru dezvoltarea sufletului copilăresc. Factorul decisiv e însăși tonalitatea aceluși suflet și determinanții ei”⁴².

Cuvintele neexplicate, mai ales când sunt neologisme pentru copii, stârnesc nu numai mirare, dar și tulburare. Cuvântul *ateu*, auzit la episcopie într-o predică a părintelui director, trebuia explicat, și asta s-a întâmplat în clasă când, potrivit programei și cărții, o lecție chiar avea „ca temă înșirarea mai multor probe care să dovedească existența lui Dumnezeu”, „stângăcie” care „evident nu putea rămâne fără urmări”.

În biblioteca internatului, copilul a găsit o revistă cu multe chipuri, „Isis”⁴³ sau „Natura”, a doctorului Barasch și, citind-o, în sufletul copilului s-a strecurat o oarecare neliniște pe această temă, la care s-a adăugat porecla de *ateu* dată colegului de clasă Lefter, care citise revista lui Nădejde.

Dar, cum se întâmplă cu firile singuratic și introvertite, „lucrul a fost ținut în mare taină” și „neliniștea ținută într-o stare latentă destul de supărătoare, ca o dibuire într-o pivniță întunecoasă în care ai lunecat pe neașteptate și nu știi cum să ieși”⁴⁴.

Copilul credea „fără discuție” tot ce cuprindeau cărțile, mai ales cele „nepărtinitoare” cum era și Istoria dar avea nevoie de probe concrete când îndoielile i se furișau în suflet. Astfel, o notiță din cartea de istorie a lui Mandinescu, despre aflarea lăncii cu care fusese împuns în coaste Mântuitorul, l-a putut liniști și „scoate earăși din întuneric”.

A fost bucuros de vindecarea aceasta neașteptată și a dezvăluit taina sa și unui prieten foarte apropiat („are orice etate prietenii ei”), „pecetluind deocamdată procesul și închizându-l pentru totdeauna, după socotința noastră”⁴⁵.

Dar pacea era doar un „armistițiu”, copilul nebănuind pe atunci că „toate împăcărilor sunt relative și că anii și experiența duc pe fiecare om care stăruie în sfera cărților până într-o zonă de critică, inevitabilă mai târziu”⁴⁶.

Cu aplecarea sa nativă spre studiu aprofundat și descoperire, Simion Mehedinți „avea să aibă atingere”, cum afirma cu modestie, cu ceea ce se numește „cugetare filosofică”, trecând apoi „prin frigul polar al idealismului Kantian, prin curentul evoluționist, prin Academia lui Auguste Comte”. Aflând din întâmplare despre criza de conștiință a lui Renan, care apăruse din cauza cronologiei istoriei și a filosofiei textelor celor patru evanghelii, Mehedinți se mira ca de „un lucru atât

---

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² *Ibidem*, p. 15.

⁴³ „Isis” sau „Natura”, revista editată de doctorul Iuliu Barasch, în 1826, la București.

⁴⁴ Simion Mehedinți, BAR, Mss, A 380, p. 29.

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 30.

de minimal”, încât „cu tot respectul pentru minunata inteligență a lui Renan și cu toată admirația pentru paginile sale literare”, se întreba retoric: „Distanța până la transcendent nu e aceeași, ori de la (ce) text ai porni?”⁴⁷. Își amintea însă, că a trecut și el prin momente de neliniște ale conștiinței și s-a liniștit doar când a găsit câteva rânduri concrete în manualul de istorie al lui Mandinescu.

Gândul adultului se întoarce, iar și iar, în copilărie, ca într-un timp binecuvântat și curat, care i-a dat pornirea în viață. În vacanțe muncea alături de toată suflarea satului, la fân, la coasă – „proba cea mare”. Tatălui său i se părea chiar că niciunul dintre frați nu cosește atât de bine precum cel din urmă.

Pentru copilul Simion Mehedinți vacanțele acasă veneau cu miezul lor dulce alcătuit din toată natura unică a Sovejei. Descrierea este încărcată de lirism:

„Stele multe n-a avut niciodată cerul din Soveja ca în noapțile anilor acelora... Le amintesc, cu un singur scop, să arăt că în fiecare an, fire tot mai multe și mai întinse legau sufletul băetanului de viața atât de stabil întocmită a muntenilor din fundul Sușiței. Pe măsura puterii care creștea, greutatea scădeau, suișul și coborâșul dealurilor nu mai intra la socoteală; pietrele nu mai aveau greutate; mestecenii păreau elastici ca o nuia de alun... pădurile cu raiul lor de meri – cu crengile plecate până la pământ de rod... erau o încântare pentru ochi și miros, dintre acelea care fac timpul să se oprească pe loc [...]. Copilul care schimba tristețea orașului, cu încântările muntelui bogat în verdeață, în ape, în ritm felurit al muncii dătătoare de putere, aduna înainte de a fi auzit de Virgil, impresii de reală încântare în mijlocul culmilor sovejene.

Toamna, când trebuia să plec earăși la Roman, în ziua din urmă, cuprindeam cu ochii toate văile, toate pădurile, toate pâraiele și isvoarele ca și cum mă temeam că n-am să le mai văd niciodată [...]⁴⁸.

La plecare, când „Răchitașul rămânea în spate ca o cortină care astupa toate văile Sovejei, mi se părea că o ceață mi se lasă peste ochi. Finis mundi”⁴⁹.

În vacanțele mari, când scăpa de zidurile școlii, se mai întâmpla și „să pună mână de la mână” cu alți colegi, să-și plătească un loc într-o căruță a unui podgorean din Putna care avea copii la Seminar. Plecau din Roman spre Soveja, străbătând mijlocul țării, pe o șosea cu cireși pe amândouă marginile, spre „bucuria călătorilor”. După Roman era Bacăul, „oraș care lărgea noțiunea de viață urbană”. Șoseaua „lungă, lată și netedă” îl impresiona, căci pentru munteni era singurul lucru bun făcut de stat.

Statul, își amintea Mehedinți, „venise ca un fel de magoae” peste țărani. „Cu primăria, cu receptorul, cu armata, cu școala și cu toate belelele, puterea statului se manifestase ca un fel de fatalitate de care oricine ar fi fost bucuros să se scape”⁵⁰.

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 34.

⁴⁹ *Ibidem*, p. 35.

⁵⁰ *Ibidem*, p. 31.

După ce munciseră silnic la „șușă”, unii cu palmele, alții cu carele, zile și zile, departe de sat, sovejenii, „oameni cinstiți la judecată, au mărturisit de la o vreme” că e și Statul folositor la ceva⁵¹.

Urmându-și părerile despre ce ar fi însemnat „o singură revoluție sănătoasă în țara românească, cu întărirea satelor și apărarea burgheziei orășenești de năvala obiceiurilor nivelatoare de aiurea”, Simion Mehedinți introduce câteva pagini cu acest subiect în structura amintirilor de la Seminar.

În 1934, când își depășea aceste amintiri, Simion Mehedinți nu mai era tânăr, se îndrepta spre bătrânețe, avusese funcții cu înaltă responsabilitate și neconținut sporise talanții cu care a fost dăruit. De fiecare dată când se întorcea în sat, era ca atunci când plecase, un țăran care știe să muncească destoinic, la fel de bine ca sătenii localnici.

La 73 de ani, clădea o claie de fân cu aceeași pricepere și seriozitate care l-au caracterizat toată viața.

Avea aceeași dragoste și pentru carte și pentru muncă, îmbinate armonios și echilibrat, ceea ce mai rar întâlnești în structura unui om „...pentru cei care au nevoie de un derivatur față de ocupațiile intelectuale, – rar lucru atât de ademenitor ca cosirea în tovărășia unor oameni care au nu numai palme ci și suflet și știu să împletească munca cu ceea ce vine în minte *celui deștept*”⁵².

Descrierea cosașilor la lucru este o secvență cinematografică caracterizată de o viguroasă plasticitate:

„Coasa luneca ritmic pe vargă, la dreapta ușor, resfirând iarba, ca și cum ai desface cuiva părul cu un pieptene; apoi se întoarce în plin la stânga, adunând maldărul pe brazdă... și earăși și earăși, ca un fel de cocoare în sbor legănat, cosacii unul după altul, înaintează oblu, până ce capul șirului se oprește. A ostenit coasa? Acesta este eufemismul prin care cosașul explică oprirea. (Muncitorul se presupune că nu obosește niciodată). Atunci toți răsucesc capătul coporaiei în pământ, în dreapta în cutea din tocul unde sta în apă și o muzică metalică se aude în tot lungul șirului... până ce toate sunt fețuite...”⁵³.

Cei 4 ani ai seminarului de la Roman se terminaseră pentru Simion Mehedinți tot „cu iubirea de munți și viață muntenească”. „În orele de strâmtorare sufletească”, copilul se suia în cerdacul seminarului, privind munții dinspre apus. Pentru el, vârful Zboinei era Muntele Sionului. Prima parte a amintirilor de la seminar se încheie cu o mărturisire ca o spovedanie: „cu aceste aplecări sufletești, de bună seamă, seminaristul de 15 ani s-ar fi așezat în Soveja, așteptând anii hirotoniei, până ce într-o bună zi ar fi venit de la episcopie, cu veșmântul preoțesc, iar tatăl, potrivit obiceiului, s-ar fi ivit în prag sărutându-i mâna, cum făcuse și cu ceilalți frați, ca semn de cinste al darului și cu sentimentul că și-a îndeplinit până la capăt jurământul de a-și face pe toți copiii preoți... Așa s-ar fi întâmplat, dacă în pragul casei

⁵¹ *Ibidem*, p. 32.

⁵² *Ibidem*, p. 33.

⁵³ *Ibidem*.

ar fi fost și maică-mea; ceea ce dovedește că, cu tot respectul pentru tata, că adevărata binecuvântare sub coperișul unde îmi petrecusem copilăria, de la mama venise”⁵⁴.

Când a încheiat manuscrisul cu amintirile din Seminarul de la Roman era 17 august 1934 și profesorul Mehedinți se afla într-o stațiune din Franța, Aix-les Bains. Poate că depărtarea l-a ajutat să scrie cu sinceritatea deplină față de sine pe care o pricinuieste dorul de țară și cu ochiul și urechea atente la depănarea ghemului amintirilor din seminar din minte și inimă pe hârtie.

Despărțirea de sat și de Seminarul de la Roman

Privind în urmă cu seninătate și nepărtinire, Simion Mehedinți își continuă amintirile din școală în partea a doua a manuscrisului inedit: *Despărțirea de sat și de seminar* de 28 de pagini și *Epilog și prolog* de 7 pagini, o retrospectivă a vieții sale din momentul despărțirii de seminarul din Roman la 15 ani și continuând cu cele din liceele *Unirea* din Focșani și *Sfântul Sava* din București, unde a susținut bacalaureatul în 1889. Data trecută la sfârșit, 19 august 1934, arată că Mehedinți a scris parcă dintr-o suflare aceste pagini.

Relatarea este tot la persoana a treia, cu alternări de persoana întâi; scrisul cu stiloul, completat pe alocuri cu creionul, este mai puțin lizibil decât în scrisori și diacriticele lipsesc în mare parte.

Profesorul arată că nu interesul biografic l-a făcut să noteze amănunte de caracter personal ci un motiv mai general, care se dezvăluie treptat și este legat de „creșterea tineretului”, problemă pe care o consideră de mare însemnătate.

Manuscrisul⁵⁵ se deschide cu o amintire din timpul Războiului Balcanic (1913), când profesorul Titu Maiorescu, aflat la tribuna parlamentului în calitate de prim-ministru, a răspuns opoziției care aruncase vorba de batjocură: „guvernul a pierdut trenul” cu „un cuvânt” care s-a și adeverit până la urmă: „trenul României n-a sosit încă” și a adăugat și o mică lecție de filosofie: „Doamne, Domnilor, ce ciudat e uneori să te întrebi: ce-ar fi fost, dacă n-ar fi fost, cum a fost...” Simion Mehedinți, ca și fostul său profesor, era împotriva horoscoapelor și pronosticurilor, fie ele și politice.

Deși știe că între real și ideal este „un abis” și „posibilitățile sunt nenumărate față de realități”, Mehedinți mărturisește că, dacă s-ar putea întoarce pe „căile vieții” n-ar schimba multe în „liniile mari”, dar în amănunte ar avea multe de modificat. Profesorul îi consideră „încrezuți” pe cei care spun că ar merge pe același drum dacă s-ar mai putea.

În „zigzagurile” vieții sale de până atunci au fost greșeli pe care ar fi vrut să le îndrepte, dar „viața nu e geometrie”, scrie el, repetând o vorbă cu tâlc care îi aparține și pe care o regăsim în întreaga sa operă.

⁵⁴ *Ibidem*, p. 39.

⁵⁵ *Ibidem*.

În conștiința lui Simion Mehedinți se întipărise un respect deosebit pentru concepția creștinismului cu privire la perspectivele vieții omenești, chiar de când ascultase pentru prima dată cuvintele rugăciunilor de la capul morților: „Nu este om carele să nu greșească... Iartă-i lui, Doamne, ce-a greșit cu fapta sau cu gândul, cu știință sau *fără știință*”⁵⁶.

Se remarcă în mai toate scrierile lui Simion Mehedinți buna cunoaștere a multor rugăciuni ale slujbelor ortodoxe pe care le citează cu ușurință pentru că avea o foarte bună memorie, dar era și creștin practicant.

Conștiința scriitorului, atât de atentă la nuanțe și sensibilă la schimbări, a fost de multe ori „în cumpănă” în adolescență, tânărul chibzuind ce drum să aleagă, nu numai pentru devenirea sa, ci și pentru consecințele pe care alegerea le-ar fi putut avea asupra celorlalți.

Dacă ar fi rămas pe loc, adică în satul natal, care i se părea mai ademenitor decât orice colț de pământ, poate ar fi contribuit cu ceva la păstrarea bunelor rânduieli din bătrâni, dar ar fi putut și deveni, „ca într-un vis rău”, unul dintre cei vinovați de „ticăloșia portului, a limbei și a obiceiurilor verificate prin experiența dată de secole de viață bine întocmită”, poate ar fi devenit un mic „Nero rural”⁵⁷ își închipuia autorul.

În 1934, când redactează manuscrisul, concluzia lui Simion Mehedinți *felix culpa* destramă îndoiala.

Astfel, „copilul pe care casa părintească nu-l mai putea păstra” a ales prin propria voie „un drum nedeterminat cu ținta”, dar care avea să fie mai de folos neamului românesc, alor săi și lui însuși.

Încă din 1920, scriitorul arătase tuturor ce primejdie înseamnă ruperea de trecut în scrisoarea *Către Popești*⁵⁸, un omagiu adus părinților și străbunilor săi, care începea cu o mărturisire: „Domnilor, eu sunt sovejean”, despărțirea de satul natal fiind doar fizică. Mehedinți aprecia cu seninătate elementul autohton și remarcă „întinarea” pe care i-o aducea politica partidelor.

După ultima vacanță în Soveja, de ziua Schimbării la față, școlarul Simion Mehedinți, „munteanul sălbatec”, cum se etichetează, „care nu cunoștea decât drumul spre țara de sus”, se îndreaptă spre București, cu câteva săptămâni înainte de concurs. Marele praznic al Ortodoxiei de la 6 august avea să reprezinte pentru viața lui o schimbare și un început al urcușului spre înălțimile culturii.

Seminarul Central din București

În 1883, apropiindu-se de București, „priveagul” vedea orașul „sclipind” în bătaia soarelui, ca orice bijuterie despre care nu știi dacă este adevărată sau falsă și asta-i aducea strângeri de inimă.

⁵⁶ *Ibidem*, p. 2.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 3.

⁵⁸ S. Mehedinți, *Către Popescii Partidului Liberal*, în *Politica de vorbe și omul politic*, București, Tipografia „Convorbiri Literare”, 1920.

Teama de necunoscut, de forfota de oameni și de mulțimea caselor care i se păreau toate la fel, i-a mai fost ușurată de aflarea seminarului lângă Mitropolie care, din fericire, se găsea pe un Deal care-i amintea de suișurile de acasă. Depănând firul amintirilor, Mehedinți remarcă și „notorietatea”, atât cât era, pe care i-a dat-o numele său asemănător unui județ din Muntenia.

Seminaristul se pregătise pentru concurs ca pentru război, de aceea și limbajul pe care îl folosește este din domeniul militar: „biruința deplină” fusese rodul lungului exercițiu de memorizare, dar și al „muniției de preț” alcătuită din caietele de note. În final, „ținta” a fost atinsă: a cucerit un loc în bancă și un pat în „dormitorul cazarmă”.

La Roman, „munteanul sălbatec” „își lărgise considerabil experiența sa despre oameni în latura varietății etnice”⁵⁹, iar în Capitală adolescentul continuase observarea atentă a lumii din jurul său, înclinare ce îl caracteriza încă din copilărie. În Soveja îi cunoscuse „pe unguri și pe săcui” la moara făcută de tatăl său, la Roman pe evrei și pe ciangăi, iar la București îi descoperea cu mirare pe lipoveni și pe armeni.

Lipovenii i se păreau „simpatici” cu meșteșugul lor, deși „cei spâni... deșteptau idei bizare în cugetul copilului care n-auzise încă de așa ceva”. Atât portul cât și manifestarea credinței lor erau diferite de ceea ce văzuse el în Moldova și înțelegea că necunoscutul nu se lasă ușor dezvăluit.

Ceilalți, armenii, „mai toți bogați”, rămăseseră și ei un element ermetic prin numărul mic, culoarea măslinie a pielii, izolarea și bogăția care-i caracterizau, dar și prin faptul că locuiau într-o zonă mai frumoasă a orașului.

Cu darul de a transpune imaginile pe hârtie prin cele mai potrivite cuvinte, observarea „streinilor” din Moldova și din capitală îi prilejuiește lui Simion Mehedinți pagini de descrieri pitorești, în care, pe lângă epitet, comparația este figura de stil cea mai des folosită într-o alăturare de uman și vegetal.

„Albumul etnografic” se lărgea zilnic, dar niciuna dintre imaginile lui nu putea să fie mai puternică și mai luminoasă decât a celor pe care îi cunoscuse în munții de acasă și pe care îi considera adevărat „canon” de frumusețe omenească, „chipul cel mai ales”.

Încă de la Roman, seminaristul și colegii lui care purtau uniforma impusă de director, considerau portul orașenesc „civilizat și vrednic de cinste”, cu toate că la țară încă se păstrase portul vechi.

În București, portul de sat se amesteca cu cel orașenesc, ceea ce pentru el era „o noutate simpatică”, mai ales că descoperea o anumită eleganță în „portul sprinten” al argeșenilor, muscelenilor și dâmbovițenilor.

Tonul modernității apăruse și în școală, unde colegii din clasele superioare nu voiau să-și închine definitiv viața preoției și aveau „gând de ducă”, iar profesorii, aproape toți mireni, aveau o largă îngăduință ce putea fi ușor interpretată „ca un semn de neutralitate în ceea ce privește religia”.

---

⁵⁹ Simion Mehedinți, BAR, Mss, A 380, p. 5.

Excepțiile nu lipseau, precum venerabilul bun și blând arhiereu Silvestru⁶⁰, mai apoi episcop de Huși, care se împăca bine cu elevii, chiar dacă cerea „cu rigiditate” cunoașterea pe de rost a Mărturisirii Sfântului Atanasie Alexandrinul, ceea ce școlarii deprinși cu memorarea unor cărți întregi reușeau.

Mai greu le era cu Exegetica și cu profesorul disciplinei cu „reputație de savant” și de cunoscător al ebraiciei, chiar autorul Manualului de istorie bisericească plin de neologisme și terminologie teologică de care Mehedinți aflase la seminarul din Roman. La București profesorul le ținea un curs-dictare care și pentru „mințile copilărești” și pentru cele mature, pentru că aveau și colegi hirotoniți cu atestatul de 4 clase, reprezenta un adevărat chin, o ispășire a vreunei vinovății neștiute, cum credeau ei.

În 1934, Simion Mehedinți, bun pedagog, profesor și autor de manuale, putea să scrie „cu mâna pe conștiință” că tinerii nu erau vinovați cu nimic de chinul acelui studiu. Mai mult, liceenii respectau profesorul și știința lui, cunoașterea limbilor străine în număr mare reprezentând pentru ei un grad înalt al științei, cel mai înalt nivel fiind în înțelegerea lor de atunci – de 12 limbi.

De la profesorul de morală liceanul aflase și de Renan și de ce înseamnă „un caz de conștiință”. Deși Parisul era departe cu cercetările științifice și discuțiile filosofice aride, iar în seminarul din București nu aveau astfel de cazuri, „secolul” de care vorbea Renan intrase și acolo, „de la dușumele până la coperiș”⁶¹.

Față de Roman, seminarul din București a mai adus ceva: „experiența cu limba latină”. Profesorul, un „savant real”, care se ocupase și de sanscrită, trecuse prin universitățile străine și „povestea minunat”, avea o metodă originală pentru predarea acestei limbi. Fără să astupe golurile de cunoștințe, nu puține, și să-i ajute pe elevi să înțeleagă care sunt elementele necesare unei traduceri, profesorul le cerea să cunoască limba din citirea *Metamorfozelor* lui Ovidiu și a prozei lui Cicero până la sfârșitul anului.

Explicația unei astfel de metode este exprimată de Mehedinți cu naturalețe: „De ce sunt cărțile latinești? Ca să le citești”⁶².

Toată viața profesorul avea să citească operele latinești, apoi grecești, în original, deprinderea din adolescență fiindu-i de mare ajutor.

Liceul „Unirea” din Focșani

După un an de seminar în București, rămânând în vacanțe „tot sub coperișul Școalei”, pentru că nu îndrăznea să ceară ajutor material tatălui său, care nu-și dăduse

⁶⁰ Silvestru Bălănescu (nume de la botez Simeon) (1838–1900), călugărit la Mănăstirea Bisericiani. Studii la Seminarul de la Socola, Iași și la Academia Duhovnicească de la Kiev (1868–1873). Profesor la Seminarul Central din București (1874–1886) și la Facultatea de Teologie (1881–1883). Episcop de Huși (1886–1900), Arhiereu Vicar (Piteșteanul), traducător din rusă al lucrărilor *Curs de drept bisericesc* de I.S. și, în colaborare, *Teologia Dogmatică Ortodoxă* de Canev.

⁶¹ Simion Mehedinți, BAR, Mss, A 380, p. 8.

⁶² *Ibidem*, p. 10.

pe deplin consimțământul ca să vină în capitală, și neprimut de liceele din București nici prin concurs, tânărul de 16 ani a fost admis la un liceu din provincie, în Focșani, unde numărul de elevi era mai mic, „cu un examen sumar de franțuzește și elinește”, făcând, după cum remarca, un „salt” care l-a despărțit și de sat și de seminar.

Deși se simțea „mai sărac în latura vieții creștine”, tânărul Mehedinți s-a despărțit de Seminarul Central cu o lecție de adevărat creștinism.

Dându-i binecuvântarea arhierescă la sfârșitul vacanței de pregătire pentru trecerea la liceu, venerabilul său profesor, „blândul moldovean Silvestru”, l-a încurajat să-l caute dacă va avea vreodată nevoie. Cuvintele acestuia „să nu mă înconjori”, adică „să nu mă ocolești”, îl recompensau pe elev de toți anii „de pregătire sau nepregătire seminarială” și aveau să rodească nenumărate alte lecții de creștinism ținute mai târziu de profesorul Simion Mehedinți studenților săi pe care i-a ajutat și în cuvânt și în faptă.

De colegi s-a despărțit ușor, pentru că seminariștii de la Roman îi apăruseră ca „o trupă în mers” care vrea să ajungă la popas, iar cei de la București ca „o armată fără steag, gata să dezerteze la fiecare capăt de an”. Războiul nu se sfârșise, lupta continua.

Școala din Focșani era tot un regiment, metoda de bază „memorizarea”, iar ceva deosebit de important – „corvada”.

Altă dezamăgire era lipsa învățaturii religioase pe care mintea și inima neîntinate ale tânărului așteptau să o primească pentru a afla mai multe despre personalitatea lui Iisus. Dar și la Focșani a avut un câștig care i-a adus bucurie.

Dintre toate materiile de la liceu, matematica, „o știință pură”, nu avea nicio legătură cu „memorizarea”. Totuși, era obligat să facă algebră fără disciplina pregătitoare a aritmeticii.

Cunoștințele de etnografie pe care le avea în 1934 îi permiteau lui Simion Mehedinți să alcătuiască o interesantă comparație cu Bakairii, care nu pot număra decât până la 6 și numai dacă văd obiectul numărat. „Pe întuneric aritmetica lor stopează”, remarca el, fără ironie.

Simion Mehedinți, „seminaristul lipsit de muștruluiiala aritmeticii, putea începe un fel de disciplinare a judecății sale despre valori, mânuind literele ca un nou sistem de numărare”.

Îndrăgind matematica și datorită profesorului care o preda, Savel Rahtivan, „cea mai echilibrată personalitate din câte văzuse”, liceanul a început să facă „probleme peste probleme” și chiar simplificări de calcul fără ajutorul cretei.

Bun pedagog, profesorul a observat cu bucurie progresele elevului său care își comandase o carte de matematică la Paris și l-a tratat ca pe „un tovarăș de muncă”.

Liceul „Sfântul Sava” din București. Bacalaureatul

Căutând mereu în sus, spre perfecțiune, Simion Mehedinți a lăsat după un an și liceul din Focșani cu profesori puțini și fără tradiție, pentru a se întoarce în capitală, la Liceul *Sfântul Sava*, care i se înfățișa ca „un pisc înalt” față de celelalte.

La concurs s-a văzut și importanța anului de pregătire la latină și a celui de matematică și a fost admis.

Liceul era de „faimă” și aici își făcuseră studiile și copiii prim-ministrului de atunci.

Așteptările tânărului n-au primit însă răspunsul pe potrivă nici în acest liceu.

La o materie cum era mineralogia, profesorul, lipsit de pedagogie, dar cu studii bune în străinătate, unde făcuse și o teză de doctorat, le pretindea memorarea tuturor speciilor minerale, fără să le fi arătat măcar o rocă. Simion Mehedinți era convins, după trecerea anilor, că profesorul ar fi trebuit să adauge la severitatea de notare metoda prezentării celor predate și rezultatul ar fi fost deosebit: mulți dintre elevii săi ar fi devenit naturaliști și ar fi supliniți prin munca lor farmecul pe care vorba inchizitorială a examinatorului îl alunga din orice lecție⁶³.

În copilăria sa din Soveja, copilul adunase „o avere” alcătuită din imaginea văilor, a dealurilor și a munților și ar fi vrut să i se arate la orele de botanică sau zoologie ordinea „panoramei dintr-o pădure, dintr-o poiană sau măcar dintr-un furnicar”, pentru că „adulmecase un fel de rânduială începând cu mușuroaiele de șoareci sau de furnici pe care se îngrămădeau cimbrul, buruiana iubitoare de loc uscat și căpșunele, (surorile mai mari ale fragilor) și până în vârful muntelui unde crește pădurea pitică a afinișului...”⁶⁴.

Nicio frunză, niciun gândac, nicio piatră nu le-au fost aduse în fața ochilor și lecțiilor le lipsea acel fir de legătură între cunoștințe care să le însușească și să-i ajute să „pipăie” natura.

Toate lipsurile pedagogice și metodice ale lecțiilor din școală aveau să fie completate de Simion Mehedinți când a devenit profesor, în clasă și în amfiteatru, în excursiile pe teren cu studenții, dar și în manualele emblematice pe care le-a lăsat școlii românești.

Devenit ministrul Învățământului public al țării în 1918, Simion Mehedinți a propus suveranului înființarea unui ordin școlar „Meritul didactic”, „un fel de legiune de onoare a lumii profesionale”, pentru a-i încuraja pe profesorii „cu adevărată știință și îndemânare pedagogică dovedită”.

Răsplata muncii unor astfel de profesori ar fi venit și prin reducerea numărului de ani la pensie și dobândirea pe lângă titlul de „agregat” a unei remunerații materiale care să-l ajute pe cel care-și închină viața exclusiv muncii pentru cultură.

Proiectul lui Simion Mehedinți n-a putut deveni lege.

În manuscris este amintit numele primului profesor căruia Simion Mehedinți ar fi vrut să-i dea *Meritul didactic*: naturalistul Nicolae Moiescu, „un pedagog iscusit, ale cărui lecții erau o încântare pentru toți copiii”⁶⁵.

Învățăcelul Simion Mehedinți își folosea vacanțele pentru studiul sârguincios al vreunei materii pe care o simțea necesară: după ce s-a mai obișnuit cu „boxul

---

⁶³ *Ibidem*, p. 18.

⁶⁴ *Ibidem*, p. 19.

⁶⁵ *Ibidem*, p. 20.

cu matematica”, a venit rândul limbii eline, nu din „vreo simpatie” ci din ambiția de a învinge o greutate care-i sperie pe școlari. După un studiu de o sută de cuvinte pe zi, „repetate apoi pe sărite în paginile caietului”, la sfârșitul vacanței îi citea ușor pe prozatorii greci, rezultat neobișnuit pentru alții, dar firesc pentru liceanul autodidact, cu putere de muncă și asimilare.

Liceul din București i-a adus lui Simion Mehedinți un profesor pe care l-a îndrăgit imediat: Dimitrie Laurian⁶⁶. Stăpân pe tot ce spunea, el era ca „un părinte care vede peste creștetul copiilor săi până în zarea viitorului lor”. Acest dascăl i-a explicat pentru prima dată logica din cartea lui Titu Maiorescu, coborând până la nivelul celui mai străin de filosofie și fără pretenții de memorizare. Filosofia devenea astfel colega și prietena matematicii, rămânând așa pentru tot restul vieții savantului.

„După zigzagul anilor de învățământ secundar” a urmat pregătirea examenului de bacalaureat, „cel din urmă hop al memorizării”, o vară întreagă la Predeal, în mijlocul munților, ca în copilărie, printre prieteni. Prilej de descriere a munților Bucegi diferiți de cei de acasă și a vegetației lor, dar și a primei întâlniri cu granița și cu „cei dintâi Români de peste hotar”, fragmentul este marcat de nostalgie, Mehedinți recunoscând că viața în văile de la izvoarele Sușiței era mai ușoară decât „în colțul acela de munte”.

„Lipsit de experiența ascensiunilor, cele dintâi încercări au lăsat o impresie destul de stângace, – cu atât mai mult că cel necunoscător de seama locului le făcuse și singur. Încercarea s-a oprit la timp, fără urmări grele, dar impresia de noutate fusese cum nu se poate mai vie. [...] Apropierea de zona alpină se făcea aici în condițiuni pe care nu le cunoscusem în văile mai icumenice de la izvoarele Sușiței, unde natura mai darnică îngăduie omului o viață mai înlesnită decât între râpele calcaroase al Bucegilor”⁶⁷.

Profesorul își amintea că „grija de pregătirea examenului celui din urmă, ce avea să fie ținut nu în fața profesorilor de liceu ci de la universitate, nu lăsa mult timp de informație și tălmăcire” și l-a oprit din observarea acelor imagini noi.

Deși pedagogii vorbesc despre vocație ca despre un lucru foarte serios, forma sub care se „pipăie” semnele ei e superficială și puțini sunt aceia care au urmat în viață ținta cea mai potrivită cu vocația lor.

Mehedinți îl compară pe copil cu un arcaș al cărui arc are mai multe săgeți. Dacă scapă una, trage cu alta și uneori mai bine decât cu cea pierdută. De obicei, profesorii sunt aceia care îl solicită pe copil și el trage după cum i se cere, dar în amintirea lui nu va rămâne mai târziu decât profesorul care i-a deșteptat interesul pentru o muncă în care a simțit că-i sporesc puterile. Ceilalți profesori dispar din memorie ca și cum nu ar fi existat. Afirmția lui Mehedinți se referă mai ales la școlarii „mijlocii”, cu oarecare îndemânare la lucru, pe care „profesorii buni și harnici” îi ajută să-și găsească drumul în viață.

⁶⁶ Dimitrie August Laurian (1846–1906), ziarist, critic literar, profesor de filosofie și latină, doctorat în filosofie la Bruxelles, membru corespondent al Academiei Române din 1897. A fost fiul lui August Treboniu Laurian.

⁶⁷ Simion Mehedinți, BAR, Mss, A 380, p. 23.

Pentru adolescent, nici studiul limbii latine la București, nici al matematicii la Focșani, nici studiile filosofice nu l-au atras atât de mult încât să și le aleagă ca profesie, deși inițial s-a înscris la Facultatea de Matematică. Poate cel mai greu caz de conștiință din cariera unui profesor este îndemnul de a alege o anume carieră adresat tinerilor cu multe posibilități.

Simion Mehedinți a fost preocupat toată viața de creșterea tineretului și a crezut că e „păcat de moarte nu numai pentru sufletul fiecărui copil în parte ci față de ființa națiunii dacă, profesor fiind, nu te ocupi de aceasta”.

Scopul învățământului primar, afirma profesorul Mehedinți, nu este pregătirea generală a „copilăretului” (alt cuvânt care se repetă în opera sa) ca un fel de pastă „omenească” din care faci primele unelte ale vieții, ci integrarea copilului în viața neamului din care s-a născut, arătându-i ce este esențial în civilizația și cultura strămoșilor săi, „spre a putea face și el un pas mai departe, folosindu-se de unele dispoziții organice mai pronunțate, pe care le-a moștenit din lunga experiență ancestrală”⁶⁸. Față de această concepție de creștere în spirit național, realitatea trăită de Mehedinți în Școala de la Soveja era, ca și în alte mii de școli din satele țării, „ca o pleavă pe care a treierat-o zadarnic”.

Profesorul considera învățământul vremii imitat din alte țări nepotrivit cu satul românesc arhaic.

Simion Mehedinți atrăgea atenția asupra faptului că ținta învățământului primar trebuie să fie „integrarea” copiilor în viața neamului, iar a învățământului secundar „dibuirea vocației”, pentru dezvoltarea însușirilor individuale ale elevilor și o mai bună îndrumare profesională.

Profesorul îi deplângea pe copiii de la țară care au trecut prin școlile secundare „ca niște bieți muncitori pe care fantezia unui stăpân tiran îi obliga să are unde nimeni nu va semăna, să semene unde nu-i loc de arat, să secere buruieni în lipsa spicelor de grâu”⁶⁹.

Așa se explică ideea sa de a crea „școlile pregătitoare”, câte trei-patru în fiecare județ, favorabile dezvoltării fizice a copiilor și instruirii lor în toate ramurile de știință, iar educația să fie făcută de profesori de origine rurală, pentru că nu poți încredința creșterea tineretului cuiva străin de realitatea vieții neamului despre care este vorba.

În viziunea profesorului aceste școli i-ar fi putut ajuta pe copiii de la sate „în lupta aspră a concurenței de la oraș”.

Amăgiți de „șablonul culturii generale” cei care ar fi putut materializa ideea lui Simion Mehedinți au falsificat-o și bagatelizat-o prin înființarea a ceea ce profesorul numește „o caricatură de gimnaziu la fel cu cele din oraș, dar cu elemente de pripas”.

Școlile pregătitoare au fost desființate înainte ca Seminarul Normal superior creat în vederea pregătirii profesionale să fi ajuns să-și dea roadele.

---

⁶⁸ *Ibidem*, p. 26.

⁶⁹ *Ibidem*, p. 28.

Dacă seminarul pe care l-a absolvit Simion Mehedinți ar fi avut la bază perioada selectivă din școala pregătitoare, de acolo ar fi ieșit „adevărata preoțime”, iar cei cu dar pedagogic ar fi ajuns învățători. Motivul pentru care nu s-a întâmplat așa este pentru că „virtutea este un talent, și anume, cel mai rar dintre toate, cu mult mai rar decât cel artistic”⁷⁰.

Preocuparea pentru viitorul poporului român prin creșterea tineretului este și laitmotivul acestui manuscris.

Ca să poată fi îndrumat, scrie Simion Mehedinți, poporul are nevoie de conducători „care reprezintă în fiecare generație talentele etice cele mai vădite”.

Ultima parte a manuscrisului, numită incitant *Epilog și prolog*, deslușește titlul și încheie retrospectiva.

După anii de lectură programatică și apoi de literatură și istoria literaturii, adolescentul Simion Mehedinți nu știa încă ce înseamnă o operă literară.

Orele destinate culturii literare erau alcătuite din conjugări și declinări de „plictiseală ucigătoare” așa că descoperirea într-un calendar a unei povestiri care nu semăna cu ce citise până atunci era o noutate, dar și o recompensă pentru timpul sterp petrecut în clasă.

Povestirea se numea *O pescuire norocoasă*, era scrisă de Alarcon, de care liceanul nu auzise, fiind de fapt o traducere făcută de Titu Maiorescu⁷¹, nume necunoscut de Mehedinți la vremea aceea.

Lecturile lui literare se mărginiseră la revista „Isis” a lui Barasch și colecția „Curierul de ambe sexe”, dar nu se comparau cu povestirea aceea atât de reală, încât i se părea că a fost martor.

O bogată literatură franceză ajunsese și în programa liceului, dar operele și capitolele erau sacrificate de obicei de ceea ce Mehedinți numește „morfolirea morfologică a analizelor gramaticale”, care ar fi trebuit realizată în ore speciale și „pe un material de mai puțin preț”⁷².

Boniface, „profesorul de franțuzește”, le citea elevilor săi numai autorii favoriți și versurile care îl interesau prin metrica lor, încât liceanul se mira de „contabilitatea de silabe” care poate să intre în mintea unui om.

Cu optimismul care l-a caracterizat toată viața, Simion Mehedinți se bucura că „răul se mai întoarce uneori spre bine” și a aflat de Hugo, Musset, Lamartine, Chateaubriand, Rousseau și Voltaire, din cărțile împrumutate și din numele de scriitori auziți la întâmplare.

⁷⁰ *Ibidem*, p. 28, verso.

⁷¹ În 12/24 septembrie 1882, Titu Maiorescu îi scria lui Pedro Antonio de Alarcon, consilier de stat, membru al Academiei din Madrid, că i-a citit nuvelele în traducerea germană a lui Lili Lauer (Stuttgart, 1878) și că a tradus în română *La bonne pêche*, care a apărut în revista „Convorbiri literare” vol. 14, nr. din 1 ian. 1881, apoi a reprodus-o împreună cu alte trei traduceri într-un mic volum din biblioteca populară, pe care i-l trimitea. Maiorescu, care semna *ancien ministre*, arăta că nu exista niciun beneficiu material pentru scriitorii români, iar revista și biblioteca populară reprezentau întreprinderi gratuite și un act de admirație a operei literare. Maiorescu notează în *Însemnările zilnice* că Alarcon i-a răspuns din Madrid în 30 sept./12 oct. 1882.

⁷² Simion Mehedinți, BAR, Mss, A 380, p. 34.

În ultimul an de liceu l-a descoperit pe Eminescu, care a fost o revelație pentru el. Celelalte lecturi au dispărut, Bolintineanu rămăsese „didactic și chiar pueril”, iar Alecsandri mai rezista prin *Pasteluri*. Numele lui Ion Creangă nu se pronunțase niciodată la orele de literatură română⁷³.

Deși îi citise pe Atala al lui Chateaubriand și Werther al lui Goethe în traduceri de ocazie, numai la Eminescu aflase tânărul Mehedinți „tălmăcirea iubirii” în limba literară care se aseamăna cu „dogoreala unei lave”⁷⁴.

Versurile lui Eminescu îi semănau cu sunetul orgii auzit de copiii obișnuiți să cânte din tilincă.

De Eminescu se simțea legat și prin poezia populară, prin *Doina*, prin elementele rurale din vocabularul poetului.

Națiunea română transfigurată de Eminescu sub chipul smerit al lui Mircea pe câmpia de la Rovine, *Călin (file din poveste)* și *Rugăciunea de la Putna*, umpleau sufletul tânărului de splendori și ștergeau amărăciunea care ar fi putut să încheie anii de școală în care făcuse „risipă de energie în zadar”.

Eminescu compensa și defectele creșterii neîngrijite și „păcatele de atâția ani ai școlai”⁷⁵.

Arta lui Eminescu, care depășea toate „rafinările prozodice și toate sclifoselile de cafea literară ale imitatorilor Parisului”⁷⁶, l-a ajutat pe Mehedinți să înțeleagă că literatura și viața nu pot ține seama ca și valurile mării, „de scoicile aruncate la țarm, ca simbol al morții și al descompunerii”⁷⁷.

Detractorii lui Eminescu erau, după părerea lui Simion Mehedinți, acei „hibridi biologici și intelectuali” refractari față de sinteza culturii românești pe care o reprezenta poetul, în fruntea lor situându-se, în viziunea scriitorului „franțuziții veniți de pe bulevardele Parisului cu bețișor de promenadă și filosofare politico-internațională”⁷⁸.

Scriitorul a descoperit ce înseamnă „hibridismul cultural” tot în anii liceului, când era preocupat de descoperirile biologiei. Hibridul „biologic” și cel „sufletesc” se caracterizau după părerea lui S. Mehedinți prin „incongruențele vieții lor”. El îi numea direct „corciturii”, afirmând că sunt cu miile în România și ușor de observat, așa cum „discordanțele în muzică se simt ușor chiar de urechile nemuzicale”⁷⁹.

Scriitorul dă în manuscris exemplul unui astfel de „hibrid” care, deși se ocupa cu literatura, nu putea pune de acord subiectul cu predicatul.

De la tatăl său, bun crescător de vite, „atent la multe și de toate și la oameni”, Simion Mehedinți aflase că există și „oameni de soi” ca și vitele pe care nu le cumpăra dacă nu erau „de prăsilă”, și oameni cu însușiri de care trebuie să ții seama.

---

⁷³ *Ibidem*.

⁷⁴ *Ibidem*, p. 35.

⁷⁵ *Ibidem*.

⁷⁶ *Ibidem*, p. 3.

⁷⁷ *Ibidem*, p. 35.

⁷⁸ *Ibidem*, p. 34.

⁷⁹ *Ibidem*, p. 33.

Mai târziu a descoperit, cu satisfacție intelectuală, chiar în opera lui Eminescu, afirmația că există „Români de baltă”, referindu-se la „greco-bulgărețimea cu un fel de cocoasă intelectuală”⁸⁰.

Amintirea descoperirii lui Eminescu este prilej pentru Simion Mehedinți să arate că în viața națiunii sunt doi factori fundamentali: cel organic, *gloata*, care capitalizează de-a lungul timpului anumite însușiri și, pe de altă parte, apariția unei personalități eminente „care exprimă în chip tipic puterea latentă și difuză a gloatei”, lămurind și în ce constă concepția sa originală despre lume.

Astfel, înțelegem în finalul manuscrisului că Eminescu reprezenta și *Epilogul* și *Prologul* care-l însoțiseră pe Simion Mehedinți la plecarea în viață, după terminarea studiilor la liceu.

Seminarul

Încă de pe timpul fraților mei mai mari, se isprăvise cu preoții care știau numai *Tatăl nostru*, câteva rugăciuni și cântările slujbei bisericești. Ieșise rânduiala să se învețe carte mai multă, departe de sat. La Huși, spre Prut, unde ajungeau unii dintre ai noștri cu oile, adică tocmai la marginea cealaltă a țării. Pentru noi, care nu ieșisem din sat se părea departe-departee, ca la marginea pământului. Sau la târgul Romanului. Unde? Departe-departee, pe apa Siretului în sus, cale de mai multe zile și nopți, călare sau pe jos, că pe atunci nu erau trenuri, iar de mers cu carele mari ale sovejenilor iarăși nu era chip. Drumul cel mai drept o tăia peste munții de la miazănoapte, răspunzând în apa Cașinului, apoi pe Tazlău în sus, până la Chetriș de deasupra Bacăului, apoi se lasă în vale, la drumul mare, până la Roman. N-am făcut niciodată acest drum (pe vremea mea începuse trenul). Dar l-am auzit de atâtea ori din gura tatei, care povestea întâmplările aceluia drum greu încât îmi pare că l-am făcut și eu. De câte ori punea piciorul în scară, făcea cruce și tata și cei care rămăneau acasă. Câte întâmplări nu-s la drum: ape mari, oameni răi, Doamne ferește, mai ales când se simte după port că omul e din alte locuri, iar desăgii de pe cal arată că nu umblă la drum fără socoteală, ci ducând ceva cuiva. Preoția așadar însemna întâi și-ntâi de toate drumuri lungi și grele. Apoi însemna învățătură grea. „Cartea” era ceva cam cum era „[indescifrabil]” pentru soldați, adică mare bătaie de cap... că e lucrul greu se adevărase prin moartea unui seminarist care se prăpădise săracu de multă învățătură, iar părinții îi puseseră pe piept o carte cu scoarțe roșii, să-l însoțească în mormânt. Cum drumul pe lângă biserică trecea pe lângă grădina noastră, puteam să dau și eu mărturie cum „cartea” poate ucide pe om. Despre urmările învățaturii de multă carte mai aveam și alt termen de judecată, cunoscut de toți în partea Vrancei. Unul Stahie, din părțile Vrancei (mi se pare un notar sau așa ceva) se smintise de cartea cea multă, pe care o învățase, scriind-scriind mereu la primărie.

Așadar, plecarea la învățatura de carte pentru preoție nu era deloc ademenitoare. De la frații mei aflasem și o altă vorbă cu tâlc. Fiind vorba de zestre și însurătoare, auzisem: „Degeaba mi-am rupt pieptul pe bancă?” Ruperea pieptului pe bancă era

⁸⁰ *Ibidem*.

un fel de comentariu nou al poziției celor așezați cu pieptul pe bancă, pentru bătaia cu nuiele la o anumită parte a corpului, – ceea ce amintea de bătaia cu [indescifrabil] la cazarmă. Grozav lucru trebuia să fie cartea...

Pentru copil, noutatea drumului era însă un chip de a lua lucrurile și din partea lor mai favorabilă. Drumul la vale pe Sușița însemna întâi de toate drumul la via din Văleni. Fusesem o singură dată, înainte de a fi dat la școală. Suișul pe un pripor înalt, înalt, îmi rămăsese în minte ca un fel de scară spre cer, iar când ne-am oprit în fața cramei și-am dat cu ochii de niște copăcei mărunți ca o pădure pitică, dar cu foi late sub care spânzurau struguri negri, nici raiul lui St. Petru nu m-ar fi ademenit să privesc în altă parte... Toamna, când ai casei plecau la cules, trebuise să rămân la școală. Ciuberele cu struguri care însoțeau fiecare poloboc nu erau destulă despăgubire.

Așadar, a pleca la seminar însemna să mă apropiu de podgorie: țara strugurilor și a pepenilor, cele două minuni ale naturii pentru cei născuți în satele de munte. Cea dintâi ispravă a copilului a fost să cumpere un pepenaș de un gologan. Reaua întrebuintare a celor dintâi bani puși la îndemână atrăsese o muștrare care l-a rușinat mult, fiindcă mai era de față și alt tovarăș de drum, plecat tot din Soveja cu gândul la atestatul de preoție.

Trenul (despre care se zicea că merge cu ajutorul diavolului) a fost încă o noutate. Și astfel, din una în alta, uluit de mulțimea noutăților care îmi ieșiseră în cale la 11 ani neîmpliniți, tatăl meu m-a lăsat la seminarul din Roman, unde, după patru ani de învățătură aveam să ies și eu cu atestat... ca să mă fac preot.

După obiceiul știut de la băieți, care isprăviseră seminarul cu cinste, tatăl meu nu venise cu mâna goală, ci cu „plocon”...

Când a ieșit pe prispa un preot înalt, cu barbă sură, căruia tata și noi toți ceilalți i-am sărutat mâna, unul după altul, văzându-mă atât de pierdut printre ceilalți, părintele director l-a întrebat pe tata:

– Dascăle, nu-i prea mic băiatul...

Iar tata a răspuns:

– Cinstite părinte, păpușoiul cu cât îl prășești mai devreme, cu atât îi merge mai bine. A zâmbit părintele Mateaș auzind răspunsul și m-a îngăduit și pe mine să fiu primit între candidații de preoție. Din întrebarea preotului celui chipeș și din răspunsul tatei, s-ar fi părut că e la mijloc cine știe ce preocupare pedagogică. Adevărul e că intrarea la seminar era ca un fel de înrolare, la o nouă cazarmă, unde însă omul venea de voie, nu de silă ca la școala din sat sau la militarie. Preoția fiind o moștenire din tată în fiu în unele familii țărănești și aflându-se că de aici înainte trebuie „școală” și „carte” ca să ajungi preot, în fiecare toamnă sute și sute de băietani, unii mai răsăriți, alții mai crudicei, se adunau din toate județele Moldovei ori la Huși, ori la Roman, unde le venea mai la îndemână, fiind în mijlocul Moldovei. Și astfel, m-am pomenit și eu între cei mulți, adunați ca la un fel de iarmaroc în curtea seminarului, deosebiți la vorbă, deosebiți la port, unii rezemați de uluce, alții trântiți pe iarbă, ca la coasă ori la prășit, întrebându-se unii pe alții din ce parte a țării sunt, cum au fost „bucatele” în partea locului și de alde astea.

Cu privire la „carte”, s-ar fi convenit să fiu în oarecare măsură mai liniștit. Văzusem pe frați venind cu teancuri de cărți, date ca premii. Niște dicționare mari grecești ar fi trebuit să-mi arate că omul poate dovedi cu mintea cărți mai groase decât catihisul. Iar împrejurarea că tata pe una din ele o sărutase, făcându-și cruce și hotărâse s-o lege în piele, fiindcă era Sfânta Evanghelie, ar fi trebuit să mă liniștească și pe mine.

Poate că aveam să izbutesc și eu unde izbutiseră frații mei mai mari, care ajunseseră preoți și cărora tata, venind de la hirotonie găsea de cuviință să le sărute și mâna, pentru a le cinști „darul” și de grija deosebită cu privire la drumurile vieții.

Greu, greu... dar nu toți se prăpădesc, luptând cu „pieptul pe bancă”. Imaginea aceasta care însă deștepta și opintirea în jug... mă urmărea mereu.

Realitatea ce-a urmat mi-a dat deplină dreptate. Seminarul, ca și școala lui Iftimescu ca și cazarma din prund a fost un șir de ani silnici din care n-a ieșit niciun folos pentru suflet. Și nici nu se putea altfel. Cine va fi chibzuit programele pentru seminarii nu știu. Dar amintirea lor merită să fie perpetuată ca un document de experimentare în anima vili și un model de nechibzuință.

Închipuiți-vă, în clasa I trebuia, dragă Doamne, să se învețe Fisica – un manual voluminos de P. Poni. Începutul era metafizică: atom, nepenetrabilitate, imponderabil... Noroc că mai erau unele figuri, iar norocul cel mare era că „închideam”. Asta însemna că pagini întregi și capitole întregi erau închise în paranteze și astfel harta rămânea albă, față de paginile tocite și înnegrite, pe care le biruiam cu ceea ce copiii numeau atât de expresiv: toceală...

Ce puteai face altceva decât să le înveți vorbele pe de rost, ca la Catihis. Aritmetica era tot ari-metica. Atâta numai că în clasa a doua era „raționată”. Ori extrăgeam rădăcini pătrate și cubice „raționate”, ori să te sui pe perete fără scară. Geometria s-ar fi convenit să fie mai accesibilă, mai ales că se adăuga și Agrimensum, ceea ce presupunea o aplicație practică. Nimic. Botanica și zoologia puteau să fie o încântare pentru niște copii de la țară, deprinși cu buruienile și atâtea vietăți ale pământului. Nimic: manuale în care nu era o singură figură. Învățătura ca și la catihis.

Cât despre limba latină (care ținea loc și de limba română), alt prilej de dondăneală. Declinarea întâi mergea pentru cei mai mulți, a doua începea a șovăi, a treia era trufașă de tot, așa că întuneca și pe cele următoare. Noroc de conjugarea întâi, care mai ușura puțin memorizarea: *laudabam, laudabas*... avea chiar un fel de haz. Indicativul mergea în oarecare măsură; la conjunctiv începea turbarea, iar peticăria dinspre imperativ, gerunziu, participiu, întuneca tot sfârșitul conjugărilor, active, pasive și deponente cu care se luptau bieții copii de plugari, cum se luptă pisoii cu o corudască primejdioasă pe care nu știu de unde să o apuce cu laba. După un an de dondăneală gramaticală, traduceam și poezii latine, învățate pe de rost: *omni die dic mariae*...

ABSTRACT

This article focuses on an unpublished manuscript of Simion Mehedinți from 1934 which can be consulted at the Romanian Academy Library. The manuscript covers the school years of Simion Mehedinți from the Seminary attended in Roman up to Sfântul Sava High School of Bucharest.

Keywords: manuscript, Simion Mehedinți, unpublished, seminary, 1934.

2
 puteam să dau și eu mătura, cum căle, poate
 ucide pe om. - După următoarele mătărușii de multă
 câte mai aveau și cel tânăr de judecată, amorsat
 de tată în partea Vrancei. Unul stătea, din partea
 Vrancei (mi se pare un notar sau așa ceva) și scria
 de câte ori multe, pe care o mătura, scriind - scriind
 mătura la primărie.

Mașter, plecarea la învățarea de carte pentru prostie
 nu era de loc deosebită. De la frate mai ^{înflăcă} și
 și o altă vatră în țară. Fiii) vatră de carte și învățare,
 aușian: de zece mi-am rupt cu președintele pe bancă?
 După președintele pe bancă am un fel de comisar
 non al postului celor răsturnati asociați în președinte pe
 bancă, pentru belău cu unele la o anumită parte
 a capului, - cum se amintea și belău cu polișii la
 capătul ~~țării~~ - Săracii erau țeluri să se căte...

~~Și după un timp pentru, și am mai mult timp,
 ca unul care făcuse și eu o clipă legătură la țară~~

Pentru copil, născutul dinului era vatră și un obiect
 de a lua lucrurile și din partea lor mai favorabile.
 Dinul e vatră (înseamnă vatră pe șut) de toate dinul
 la viața din Valea. Fusesse o singură dată, înainte de
 a fi dat la școală. Săracul pe un pupă, mult, mult,
 mi se amintea în minte în un fel scârțos pe ea, iar când
 ne-am oprit în fața vrancei și-am dat cu ochii de
 multe copaci mărunți, ca făcuse o padure pitică, dar
 cu frunze sub care spănzurau strigăți negri, mișc
 vatră la St-Petru un mișc și ademenit sau prăsi
 cu altă parte... Totuși, când ai case, pleacă la
 alți, trebuiau să rămână la școală. Cătrele cu dinul
 și caie născutul făcuse pitică un caie la școală de pasu-
 bice. Mașter, a pleca la școală, născutul și mișc
 ajungând la judecată: Totuși strigății și a peșterii
 cele două mișcări de natură pentru cei răsturnati

satele de munte. - Ca Dintai ispravos o egilulu. -
 furt ~~nu~~ - furt sa cumpea un poporan de un gologan.
 Beano intrebuintat a cel dinta bani pusi la indamoni
 abrase o multime care s-a risipit mult, fuzda nici
 ar de fali sa set lavas de drum, plecat tot din sora
 a gaudul de distatulu de pretie.

Trebul (dupa care a riez cu aneze in equitulu
 Dantulu) a fost una o rontate. Si astfel, la du una in
 elta uluit de multime notabilu care ini eser
 in solo, cu 11 ani neimplinti; Total meu nu lant la
 seminorul din Roman, unde, dupa potru au de invatatura
 meu sa es cu un etatul... sa sa ma fac pretie.
 Dupu dicitul stut de la alta baeti, ~~am~~ ca ma
 fusca exprisiva seminand in cinte, total meu nu
 reuze in manor solo, si cu plocu = ...

+ (cu) a est pe muzica un pres mult cu balu dant,
 cumu tata a mi tate ce lalt i-am samu manor mult
 dupa actul, vaza indur ma atut de pradit proutu cu lalt,
 parintale directu s-a unelut pe tata:
 - mami Dancolo, mami pea mii baiatul...

Imo tata a raspus:
 - Cumble parinte, propusivul ducel proutu cu est
 el proutu mii de rone, cu elta in mase mai abas.

A rambul parintele matos, angijud raspusul si
 m'a ingadut si pe mine sa fii primulu neta candidatu
 de pretie. ~~intebala pebulu celu chips a du~~

Din raspusul tate s'a fi parint cu e la rugloc
 cine stie ce preocupare pedagogicu. Stetand e cu
 untrava la semina cu cu, un fel de imordae, la o
 noxa caramo, unde una omul venca de ve, unde
 sila cu la scola parintu sau la ~~cu~~ militariu. Rediti
 fiind o mostreusa du tate la fii la cu unela famulu.
 tarasti in ~~antitudine~~ cu aflandu se cu de agi
 inainte telne scoale. a cate, pentru cu sa gung,
 pred, sa in fozca Tramu sute si sute de agi

44
 bacului, unii mai rosanti, alții mai credici se
 adunau în toate județele Moldiei ori în țara, Hosi, ori
 în Roman, unde se venea mai la îndemână, fiind în
 Ardealul Moldiei. Și astfel, m'au promis și au
 între cei mulți, adunată ca în un fel de seminar
 în catedrală, ^{deși în vârstă, deși în vârstă} ~~deși în vârstă~~ ^{deși în vârstă} alții învățau
 pe cârți, ca în casa și la propriu, întrebându-se pe unii
 pe alți, dar ce poate a Târnăveni, cum au fost bătăile, în
 partea locului și în celelalte.

La primire la catedrală, se făcuseră și fii în oarecare
 măsură mai liniștiți. Văzuseră pe frații reuniți în teocrație
 la cârți, date ca premii. Niste dicționare erau gata, și fi
 tabele să-mi dea aceste ca omul poate învăța și mintea
 căți mai groasă de cărți catolice. În împrejurarea în tot
 pe una din ele o simțam, făcându-mi-mă și hitorie și o
 lege în piele, fiind ca un spate evanghelic, și fi trebuia
 să-mi mai liniștesc și pe mine. Poate că unu sau doi
 și au, unde izbucniseră frații mei mari, care gureau pe
 și cumva totuși, venind de la hitorie și scrierea
 de învățare și de învățare și numai pentru a le învăța
 învățarea și a le găsi deșerta cu privire la domeniile vieții.
 Însă, prin... dar, un tîi și priindăre, luptam în preșter
 în banca și... înțelegerea aceasta, care m'au învățat și învățarea
 în jur... mă învățam mare.

Reclamația ce-a urmat și mi-a dat învățarea
 deșteră. Seminarul, ca și scrierile în Iftineșu, a fost ca
 și înțelegerea din prind, și fost un și de scrierile
 din care nu era nici un fel de învățare. Și mi
 un și pentru astfel. - Căci se făcuseră programele
 din ~~acele timpuri~~ pentru seminarul, un și. Din de
 învățarea în învățare și în învățarea, ca un învățare
 de învățare în în învățare și un model de
 învățare. Înțelegerea, în clasa I, învățare, și
 dragă învățare, și în învățare - un învățare

5

~~este~~ voluminos de P. Poni. Inceputul are metafora:
 atam, nepenetrabilite, imponderabil... Noroc ca nu s-au
 amestec figurii, iar narativ ~~de~~ cel mai puţin ca sa uchiileam
 bla usenura ca nabe prazni unelgi n ceputul unelgi
 ruzanau erau uchiuie in paritate n effel, hateru ruzanau
 elto, folo la profunde tucite si inefite, pe care le biniciam
 ai ceo ce egii nuzanau fante ~~de~~ expresii: Toceli...
 la putean face uel un de cad so le uneti, ~~de~~ vobala pe
 de rost, ca la Catehi + distrucliu au tot avi-melieu.
 Mela numai, ca ni dora a dora au avina ratiunel.
 Ori estuzan radianca pabrile n uba "ratiunel", ori
 so le ni pe parate, far sran. Semetru, ~~mai~~ ~~concele~~
 si a fo aneuit so fe mai accesibile, - mai de ce au
 n adauga a Agri-menura, ceo ce pruzanua o epl. cote
 practice. Nimic. Bolanica n trofio puteau so fe o
 ucautae pentu niste egii de la tara, seprun a bumele
 si alateu vietabile pamanabile. Nimic: mearde in
 cae au au o ruzan figurii. Invadatoru au si la Catehi.
 ad lape (uuta Catehi) (cauza cae tureu au si de
 lumbu ruzanau), uita prily de dandonele. Deconal
 uita, maza pentu ca mai mult. a dora ce maza
 a sora; a tere, au huzora de tui, si au a uducliu
 n pe ule amozrae. Noroc de conjugare uita, cae
 mai uita pentu mearu: Caudranu, Caudra...
 are au dora un fel de hoz. Indicatul maza in
 ocau ce maza; Conjugatulu maza tureu, in
 petiara nuzan impard, ruzan, petiara
 uita nuzan tot stanzil conjugare, ~~de~~ adae, pome
 a legonate... in cae n lupta betii egii de
 pluzan, cae n lupta puzan a o caradisa puzan
 pe cae au stii de uita de egie au laba. Ruzan
 au de dandonele gramaticale, tureu n puzan
 latine, involute pe de rost: omni de de maza...

Valeriu
Catehi
Catehi
Catehi
Catehi

Valeriu
Catehi
Catehi
Catehi
Catehi

ai tale ca...

Anexa 3.5.